

VERKOOP VAN KONIJNEN EN KNAAGDIEREN

Verkoop van konijnen en knaagdieren in
dierenspecialzaken en tuincentra met een dierenafdeling.

“De dieren zijn het middelpunt van
belangstelling als het gaat om een
dierenspecialzaak of een dierenafdeling
binnen een tuincentrum.”

Klooster, Erinna

15 juni 2018

Verkoop van konijnen en knaagdieren.

Verkoop van konijnen en knaagdieren in dierenspeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling.

Scriptie

Erinna Klooster

Lunteren, 15 juni 2018

Aeres Hogeschool te Dronten

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek 'Verkoop van konijnen en knaagdieren'. Het onderzoek zal duidelijk maken welke informatie een ondernemer van een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling nodig gaat hebben om te kunnen beslissen om konijnen en knaagdieren te gaan of blijven verkopen. Hierbij zal rekening gehouden worden met; het welzijn van het dier, geldende regels van de overheid en belangen van de consument en gezondheid- en welzijnseisen van konijnen en knaagdieren.

De scriptie wordt geschreven in het kader van mijn afstuderen aan Aeres Hogeschool Dronten, voor de studie diergezondheid en management en in opdracht van stage bedrijf Intratuin Barneveld. Dit onderzoek wordt uitgevoerd van januari 2018 tot en met augustus 2018.

Dankzij Ton Uljee ben ik tot het onderwerp gekomen en met behulp van mijn studiebegeleidster Sandra Haven ben ik in staat de scriptie te schrijven. Haar wil ik dan ook alvast bedanken voor haar geduld, feedback en antwoorden op mijn vragen. Ook Ton Uljee wil ik bedanken voor zijn geduld. Het schrijven van de scriptie heeft zeker langer geduurd dan eerder gedacht.

Ik wens u alvast veel leesplezier toe.

Erinna Klooster

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	5
Abstract	6
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	7
Hoofdstuk 2 Aanpak (Materiaal en methode)	11
2.1 Methode.....	11
Hoofdstuk 3 Resultaten.....	13
3.1 Wetgeving.....	13
3.2 Financiële middelen	19
Kostprijsberekening.....	19
Opbrengsten rond verkoop konijn en knaagdier	19
3.3 Consumentengedrag	21
Scores met belang van antwoorden.....	21
Hoe de consument, bij het hebben van een eigen winkel, konijnen en knaagdieren zou willen huisvesten.	22
De welzijnsaspecten rond de verkoop van konijnen en knaagdieren die verbeterd kunnen worden.	22
Extra verzorgingscriteria voor konijnen en knaagdieren	23
Wat de consument verwacht van de winkel wanneer er een konijn of knaagdier wordt gekocht.	23
Wat er verwacht wordt van een ondernemer wanneer het aangeschafte dier aan gezondheidsproblemen lijdt.....	24
Wanneer de consument gehoord heeft van de “vijf vrijheden” zouden ze het volgende graag willen zien in een winkel.	24
3.4 Welzijn- en gezondheidseisen	25
Konijn.....	25
Knaagdieren.....	27
Discussie	35
Conclusie en aanbevelingen	37
Bibliografie	40
Bijlagen	43
Bijlage 1	43
Bijlage 2	44
Bijlage 3	45
Bijlage 4	46
Bijlage 5	48

Bijlage 6	60
-----------------	----

Samenvatting

In Nederland bevinden zich 2.484 vestigingen van dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling (Has Hogeschool, Universiteit Utrecht, 2015). Hopster, Polet & Rothuizen (2013) concludeerde dat er naar schatting jaarlijks in 75 dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling 40.221 konijnen en knaagdieren worden verkocht. De laatste jaren wordt er door consument, opvangcentra en ondernemers met een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling steeds kritischer gekeken naar het welzijn bij het houden en verkopen van dieren. Dit roept vraagstukken op voor de ondernemer. De Brancheorganisatie Dibevo erkent dat ondernemers niet goed weten hoe ze een afweging kunnen maken om konijnen en knaagdieren wel of niet te verkopen.

De volgende onderzoeksvraag is opgesteld: Welke informatie rondom; welzijn van het dier, wetgeving, financiële middelen en verwachtingen van de consument heeft een ondernemer van een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling nodig om de beslissing te kunnen maken om konijnen en knaagdieren te verkopen?

De wetgeving die van toepassing is op het houden van konijnen en knaagdieren zal beschreven worden in de resultaten. Cijfers met betrekking tot het verkopen van konijnen en knaagdieren worden opgevraagd bij Intratuin Barneveld. Consumenten die regelmatig een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling bezoeken worden geïnterviewd. Er worden vragen gesteld over de verwachtingen van de consument ten aanzien van de verkoop van konijnen en knaagdieren. Voor onderzoek naar welzijn- en gezondheidsproblemen zal literatuurstudie plaatsvinden.

In de resultaten staat de wetgeving beschreven die van toepassing is op het verkopen van konijnen en knaagdieren. Daarnaast zijn de cijfers ten aanzien van verkoop van konijnen en knaagdieren verwerkt in een kostenanalyse. De kosten voor het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren kunnen niet op tegen de winst die behaald wordt met de verkoop van konijnen en knaagdieren. Wel is dit mogelijk met de winst die behaald wordt op voeding en benodigdheden voor konijnen en knaagdieren. Interviews met de consument resulteerde in de volgende verwachtingen: ruimere dierverblijven, schuilmogelijkheden, natuurlijk huisvesten, groepshuisvesting, algemene kennis van personeel, juiste voedingen en een vergoeding bij aanschaf van een ziekdier. Literatuurstudie heeft opgeleverd dat er huisvestingseisen, voedingseisen en veelvoorkomende welzijn- en gezondheidsproblemen beschreven zijn over konijnen en knaagdieren.

Wanneer een ondernemer van een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling kan voldoen aan: de wetgeving gericht op het houden en verkopen van dieren, financieel toereikend is om konijnen en knaagdieren te houden en verkopen, de verwachtingen van de consument redelijkerwijs kan volbrengen en konijnen en knaagdieren kan houden, zonder dat het welzijn van het dier geschaad wordt, dan is het verantwoord om konijnen en knaagdieren te verkopen.

De scriptie adviseert een ondernemer: zijn onderneming te checken op de geldende wetgeving betreft houden en verkopen van konijnen en knaagdieren, financieel onderzoek te verrichten binnen de onderneming, redelijkerwijs verwachtingen van de klant te implementeren in de onderneming en welzijn te optimaliseren voor konijnen en knaagdieren.

Een ondernemer zal altijd zelf financieel onderzoek moeten verrichten binnen de eigen onderneming, omdat cijfers kunnen verschillen. Daarnaast wordt er gesuggereerd dat verkoop van konijnen en knaagdieren meer omzet oplevert op voeding en benodigdheden voor konijnen en knaagdieren. Dit kan niet feitelijk bewezen worden. Interviews zijn afgenomen door een ongetrainde onderzoeker, desondanks zijn resultaten zo objectief mogelijk beschreven.

Abstract

In the Netherlands are 2.484 pet shops and garden centers with an animal department (Has Hogeschool, Universiteit Utrecht, 2015) Hopster, Polet & Rothuizen (2013) concluded that an estimated 40,221 rabbits and rodents are sold annually in 75 pet shops and garden centers with an animal department. In recent years, consumers, shelters and entrepreneurs with a pet shop or garden center with animal department have increasingly looked at the welfare of keeping and selling animals. This raises questions for the entrepreneur. The Trade Association Dibevo acknowledges that entrepreneurs do not know how to weigh up whether or not to sell rabbits and rodents.

The following research question has been drawn up: What information all around; Animal welfare, legislation, financial means and consumer expectations requires an entrepreneur from a pet shop or garden center with animal department to make the decision to sell rabbits and rodents?

The legislation that applies to the keeping of rabbits and rodents will be described in the results. Financial figures relating to the sale of rabbits and rodents are requested from Intratuin Barneveld. Consumers who regularly visit a pet shop or garden center with animal department are interviewed. Questions are asked about the expectations of the consumer regarding the sale of rabbits and rodents. Literature study will be conducted for research into well-being and health problems.

The results describe the legislation that applies to the sale of rabbits and rodents.

In addition, the figures for the sale of rabbits and rodents are included in a cost analysis.

The costs of keeping and selling rabbits and rodents can not compensate for the profits made with the sale of rabbits and rodents.

However, this is possible with the profits that are made on food and supplies for rabbits and rodents. Interviews with the consumers resulted in the following expectations: broader animal enclosures, shelters, natural housing, group housing, general knowledge of staff, proper feedings and compensation for the purchase of a sick animal. Literature study has revealed that housing requirements, dietary requirements and common well-being and health problems have been described about rabbits and rodents.

When an entrepreneur of a pet shop or garden center with animal department can comply with: the legislation aimed at keeping and selling animals, is financially sufficient to keep and sell rabbits and rodents, can reasonably meet the expectations of the consumer and can keep rabbits and rodents without damaging the welfare of the animal, then it is justified to sell rabbits and rodents.

The thesis advises an entrepreneur: to check his company on the applicable legislation concerning the keeping and selling of rabbits and rodents, to carry out financial research within the company, to reasonably implement the customer's expectations in the company and to optimize welfare for rabbits and rodents.

An entrepreneur will always have to carry out financial research within his own company, because figures may differ. In addition, it is suggested that sales of rabbits and rodents will generate more sales on food and supplies for rabbits and rodents. This can not actually be proven. Interviews have been conducted by an untrained researcher, nevertheless results have been described as objectively as possible.

Hoofdstuk 1 Inleiding

In 2014 bevonden zich in Nederland circa 33,4 miljoen gezelschapsdieren. Er zijn ongeveer 2,6 miljoen katten, 1,5 miljoen honden, 0,2 miljoen fretten, 1,2 miljoen konijnen, 0,5 miljoen knaagdieren, 3,9 miljoen zang- en siervogels, 5 miljoen postduiven, 0,65 miljoen reptielen en ongeveer 18 miljoen aquarium- en vijvervissen (Has Hogeschool, Universiteit Utrecht, 2015). Veel van deze diersoorten worden verkocht in een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling.

In Nederland bevinden zich 2.484 vestigingen van dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling. Meegerekend zijn dit vestigingen die levende have, diervoeding, accessoires, diergeneesmiddelen, onderhoudsproducten en hobbyartikelen verkopen omtrent huisdieren (Has Hogeschool, Universiteit Utrecht, 2015). Onder levende have wordt verstaan: konijnen, diverse soorten knaagdieren en vissen (tropische zoetwatervissen- en koud watervissen). Een groot deel van de aankoop van huisdieren vindt via de dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling plaats. Hopster, Polet & Rothuizen (2013) vonden bijvoorbeeld in hun onderzoek dat er naar schatting jaarlijks in 75 dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling 40.221 konijnen en knaagdieren werden verkocht. Ook uit onderzoek van de Dibevo blijkt dat 24% van de dieren via een dierenpeciaalzaak aangeschaft wordt. De aankoop via een particulier gebeurt net iets vaker (27% en via marktplaats wordt 16% aangekocht (Dibevo, 2018).

De verkoop van levende have in dierenpeciaalzaken en tuincentra lijkt een verband te hebben met impuls aankopen. Dit probleem wordt ook erkend door detaillisten (Boissevain, Van Eijk & Vinke, 2011). Het aantal impulsaankopen van konijnen en knaagdieren is groot in Nederland en kennis van het dier ontbreekt hier bij (Hopster et al., 2013). Uit onderzoek blijkt dat 37% van de huisdier eigenaren die een huisdier aangeschaft hebben in het jaar 2017, geen enkele kennis op hebben gedaan via een website, boek, tijdschrift of andere bron om kennis op te doen over de algemene verzorging van het huisdier (Dibevo, 2018). Door het ontbreken van kennis belanden deze dieren regelmatig in een opvangcentrum. Binnen Nederland zijn er ongeveer tweehonderd opvangcentra, hoofdzakelijk voor hond en kat, maar ook voor; konijn en knaagdier. Zeventig opvangcentra zijn onderdeel of erkend door de landelijke Dierenbescherming. Vijfentwintig van deze genoemde opvangcentra melden dat er 4.061 konijnen en knaagdieren werden opgevangen in 2014. Daarnaast werden er ook 3.955 uitgeplaatst. Hiervan zijn 239 retour naar de eigenaar gegaan, 3.027 daadwerkelijk herplaatst en 689 dieren uitgewisseld, overleden of deze dieren hebben een overige reden van uitplaatsen (Has Hogeschool, Universiteit Utrecht, 2015). Bij de Kamer van Koophandel staan twaalf konijnen opvangcentra geregistreerd ("Konijnen opvangcentra", z.d.). Via Bunnybunch.nl zijn er echter meer bekend, namelijk vijfenzeestig opvangcentra (de Vries, 2018). Grotendeels zijn deze dus niet geregistreerd via de Kamer van Koophandel. Het zou dus mogelijk kunnen zijn dat de behoefte aan opvang onderschat wordt. Stichting Konijnenbelangen komt op voor de opvangcentra en pleit ervoor dat er geen konijnen en knaagdieren meer verkocht worden in dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling, omdat de dieren niet bij goede fokkers vandaan zouden komen, er meestal geen goede of juiste informatie over de diersoorten wordt verstrekt en omdat de aanwezigheid van de dieren impulsaankopen zou stimuleren ("Stop verkoop konijnen in winkels", z.d.) ("impulsaankopen veroorzaken dierenleed", z.d.).

De laatste jaren wordt er door de consument, opvangcentra en ondernemers met een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling steeds kritischer gekeken naar het welzijn bij het houden en verkopen van dieren. Dit roept vraagstukken op voor de ondernemer. De Dibevo brancheorganisatie erkent dit fenomeen, blijkt uit een interview met de Dibevo secretaris (bijlage 1). Welzijn is een lastig begrip. Binnen dit onderzoek wordt er bij het welzijn van dieren uitgegaan van de "vijf vrijheden" zoals vastgesteld in de Wet Dieren Artikel 1.3 intrinsieke waarde punt 3. Als een

of meer van deze “vijf vrijheden” overschreden zouden worden dan zou het welzijn ernstig in gevaar zijn (Brambell, 1965). In 1993 stelden Broom en Johnson de definitie voor welzijn op: “welfare of an individual is its state as regards its attempts to cope with his environment” (Broom & Johnson, 1993). Voor het begrip welzijn worden de genoemde criteria aangehouden.

Op forums via het internet wordt er veel over het welzijn van dieren gesproken. Er zijn diverse verhalen te vinden van “zielige dieren” in dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling en hier wordt dan veel over geklaagd (Bunnybunch, 2017). Daarnaast wordt er veel gesproken over het feit dat de opvangcentra overvol zitten. Deze vorm van communicatie via het internet valt onder “word-of-mouth communication on the internet” (Goldsmith, 2006). Deze communicatie vindt plaats via online forums, blogs, review websites en sociale media. Volgens marketing experts is dit een belangrijke bron van productinformatie en wordt de gedachtegang van de consument hierdoor sterk beïnvloed (Brown & Reingen 1987; McFadden & Train 1996). Via deze vorm van communicatie wordt er ook veel gesproken over het feit dat de opvangcentra overvol zitten. Volgens de Partij voor de Dieren Utrecht worden de dieren in dierenpeciaalzaken of tuincentra met dierenafdeling veelal te klein gehuisvest, hebben ze regelmatig geen schuilmogelijkheden en er wordt niet altijd voldaan aan de gezelschapseisen die de verschillende dieren behoeven (van Esch, 2016). Zo dienen konijnen altijd samen gehuisvest te worden anders kan er stress en eenzaamheid ontstaan (Buseth & Saunders, 2014). In de dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling worden deze verblijven op ooghoogte voor kinderen geplaatst, met als gevolg dat dit veel impulsaankopen in de hand werkt en wordt er ook steeds meer getwijfeld aan de kennis van het personeel in de dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling (Boissevain, Van Eijk & Vinke, 2011). Daarnaast gaan er geruchten op fora rond dat konijnen en knaagdieren die in dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling verkocht worden afkomstig zijn vanuit de broedfok. Dieren worden hier gefokt met als doel snel geld te verdienen (Hervij, z.d.). Het komt met regelmaat voor dat dieren niet in een goede gezondheid verkeren wanneer deze verkocht worden. Uit onderzoek blijkt dat vooral jonge cavia's en konijnen besmet kunnen zijn met huidinfecties zoals bijvoorbeeld ringworm (Overgaauw, Van Avermaete, Mertens, Meijer, & Schoemaker, 2017). Ringworm is een zoönose en dus ook besmettelijk voor de mens. Dit brengt dus gezondheidsrisico's met zich mee. Dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling zouden door middel van de verkoop van cavia's en konijnen een preventieve rol kunnen vervullen in het verspreiden van deze zoönose.

Omdat het welzijn van dieren in dierenpeciaalzaken en tuincentra meer onder de aandacht is bij de consument zijn ook politieke partijen zich met het welzijn van dieren bezig gaan houden. Bij de invoering van de Wet Dieren in 2014 zijn ook de intrinsieke waarde van het dier en daarbij ook de vijf vrijheden opgenomen in de wet. Hiermee zijn ook specifiekere regels omtrent het welzijn van dieren opgezet voor de houders. Art. 3.11 lid 1 Besluit houders van dieren stelt bijvoorbeeld dat, om dieren bedrijfsmatig te mogen houden er een beheerder werkzaam moet zijn die in het bezit is van de door onze minister erkend bewijs van vakbekwaamheid voor de diergroep waarmee activiteiten worden verricht. In artikel 6.6 lid 1 Besluit houders van dieren stelt dat de ondernemer tot 1 juli 2020 de tijd heeft om een vakbekwaamheidsbewijs te behalen. Veel ondernemers zullen nog aan deze verplichting moeten gaan voldoen willen zij de verkoop van konijnen en knaagdieren blijven voortzetten.

In tegenstelling tot Stichting konijnen belangen pleit de brancheorganisatie Dibevo ervoor om juist de levende have te behouden, maar dan met duidelijke regels (Dibevo, 2014). Uit een interview met de secretaris van Dibevo (Bijlage 1) blijkt dat Dibevo voorstander is van de verkoop van levende have of de dieren in de winkel. Als er niet voor verkoop van levende have wordt gekozen dan kunnen dieren ook behouden worden in de winkel, maar dan bestemd voor educatie. Ook zou er bijvoorbeeld een samenwerking opgestart kunnen worden met een dierenopvangcentrum. Dibevo zegt dat de levende have juist de kracht is voor de ondernemer. De dieren zijn het middelpunt van belangstelling als het gaat om een dierenpeciaalzaak of een dierenafdeling binnen een tuincentrum.

Daarnaast wijst Dibevo erop dat personeel in een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling altijd kan controleren middels een goed gesprek met de klant of de consument die een dier aanschafft hier werkelijk toe in staat is. Dit betekent dat er geweigerd kan worden een dier te verkopen als uit het verkoopgesprek blijkt dat de consument niet de juiste verzorging kan bieden aan het dier. Ook heeft het personeel van de winkel als functie altijd goede informatie over het dier mee te geven bij verkoop van een dier. Bij het aanschaffen van een dier via dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling is het meegeven van een huisdierbijsluiters bij de wet zelfs verplicht (Dibevo, 2018). Dit kan echter alleen als het personeel goed opgeleid is en in het bezit is van de juiste papieren. Dibevo heeft overigens ook het keurmerk "Dierbaar" opgericht. Ondernemers kunnen zich hiermee onderscheiden van andere ondernemers binnen de branche. Het keurmerk stelt dierwelzijn en vakbekwaamheid van het personeel voorop (Hoofdbedrijfschap Detailhandel, 2007).

Uit het interview met de secretaris van Dibevo (Bijlage 1) blijkt dat Brancheorganisatie Dibevo meerdere vragen krijgt van ondernemers van dierenpeciaalzaken of tuincentra met een dierenafdeling. Zij vragen zich af of ze er nog verstandig aan doen om konijnen en knaagdieren te blijven verkopen. Als er besloten wordt om te stoppen met de verkoop, waar halen zij dan hun omzet vandaan? Ondernemers die bij Dibevo aankloppen vragen ook hoe zij invulling kunnen geven aan de vrije winkelruimte. Wanneer er besloten wordt om door te gaan met de verkoop van deze diersoorten zal er nagedacht moeten worden over hoe daar invulling aan gegeven moet worden. Zo zal er gekeken moeten worden naar de huisvesting, of deze nog voldoet en zal er gekeken moeten worden of er een assortiment wijziging zal moeten plaatsvinden. Ook zal er gekeken moeten worden naar de risico's voor de onderneming die vast zitten aan de verkoop van dieren.

Een ander belangrijke kwestie voor de ondernemers zijn de financiën. Zo zou het voor een ondernemer fijn zijn als deze inzicht heeft in een kostenbatenanalyse. Hierin zouden de kosten voor bijscholing meegerekend kunnen worden. Bijscholing is nodig in verband met de nieuwe vakbekwaamheidseisen. Daarnaast kunnen kosten meegerekend worden als bijvoorbeeld het voer voor de gehouden diersoorten, maar ook bodembedekking, dierenartskosten, personeelskosten, verlichting van verblijven en de huisvesting. Voor de ondernemer moet inzichtelijk worden of het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren nog realistisch en haalbaar is.

Met kennis van deze gegevens blijkt dat er veel meningen zijn over het wel of niet verkopen van dieren in dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling. Een ondernemer moet met de juiste informatie een beslissing kunnen maken of er wel of geen levende have verkocht kan blijven worden. De hoofdvraag is als volgt: Welke informatie rondom; welzijn van het dier, wetgeving, financiële middelen en verwachtingen van de consument heeft een ondernemer van een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling nodig om de beslissing te kunnen maken om konijnen en knaagdieren te verkopen?

Om tot een antwoord te komen op deze vraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- Waar moet een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling aan voldoen op het gebied van wetgeving?
- Welke financiën m.b.t. het verkopen van konijnen en knaagdieren zijn van belang voor de ondernemer van een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling?
- Met welk consumentengedrag dient de ondernemer van een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling rekening te houden?
- Welke welzijn -en gezondheidseisen spelen een belangrijke rol betreft konijnen en knaagdieren die verkocht worden in een dierenpeciaalzaak en tuincentrum met dierenafdeling?

Bij het onderzoek naar de antwoorden op de gestelde vragen zal er alleen gekeken worden naar konijnen en knaagdieren. Konijnen zijn met een vertegenwoordiging van ongeveer 1,2 miljoen konijnen de meest gehouden dieren na de hond en de kat in Nederland (Has Hogeschool, Universiteit Utrecht, 2015). Knaagdieren worden vaak in dezelfde huisvesting gehouden binnen dierenspeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling, daarom worden deze dieren ook mee genomen in dit onderzoek. Denk bij knaagdieren aan; hamsters, muizen, ratten, cavia's en gerbils. Vogels, tropische- en koud watervissen worden niet meegenomen in het onderzoek, omdat hier te weinig over bekend is en/of het onderzoek anders te veel tijd in beslag zal nemen. Hond en kat worden ook niet meegenomen in dit onderzoek, omdat honden en katten nauwelijks tot helemaal niet aangeboden worden in dierenspeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling.

Er wordt verwacht dat er duidelijke informatie over het welzijn naar voren komt betreft konijnen en knaagdieren waar de ondernemer op in kan spelen. Daarnaast zullen geldende regels vanuit de overheid verduidelijkt worden. Ook belangen van de consument zullen duidelijk naar voren komen. Een financieel overzicht zal ook bijgevoegd worden om inzichtelijk te maken wat het houden en verkopen van dieren aan kosten met zich mee brengt. Al deze informatie bij elkaar geeft de ondernemer inzicht om de beslissing te kunnen maken de verkoop van konijnen en knaagdieren te staken of voort te blijven zetten.

Hoofdstuk 2 Aanpak (Materiaal en methode)

Aan de hand van de deelvragen is het onderzoek uitgevoerd om uiteindelijk een antwoord te kunnen formuleren op de hoofdvraag. Voor elk van deze deelvragen is er gekeken hoe hier antwoordt op gegeven kon worden. Dit onderzoek is hoofdzakelijk kwalitatief uitgevoerd. Daarnaast is er een financieel kosten overzicht gerealiseerd om de ondernemer meer inzicht te kunnen geven in de kosten van het houden van dieren. Ook zijn er interviews afgenomen onder consumenten om beter inzichtelijk te krijgen wat een consument verwacht van een onderneming waar dieren verkocht worden.

2.1 Methode

Wetgeving:

Om een antwoordt te krijgen op de vraag welke wetgeving van belang is bij het onderzoek heeft het "Besluit houders van dieren" meer duidelijkheid gegeven. De wetgeving is doorgenomen op de toepassing "verkoop van dieren". Aan de hand van deze selectie is verduidelijkt waar een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling aan moet voldoen volgens de overheid ("Besluit houders van dieren", 2014).

Ook is er gekeken naar de handhaving van de wet Besluit houders van dieren. Om te onderzoeken hoe dit in zijn werk gaat is er onderzoek gedaan op de website van het NVWA (NVWA, 2018). De RVO is ook telefonisch benaderd voor de handhaving van de wet (RVO, 2018).

De wetgeving die van toepassing is op het houden van dieren is beschreven in de resultaten van het afstudeerwerkstuk. Ook is hier de informatie van het NVWA in meegenomen zodat er een duidelijk beeld ontstaat waar de ondernemer aan moet voldoen wanneer een ondernemer dieren in de winkel houdt of verkoopt.

Financiële middelen:

Voor een ondernemer is een kostprijs calculatie van belang om te weten of het houden en verkopen van dieren realistisch en haalbaar is voor de onderneming. Hierbij is rekening gehouden met loonkosten en bijscholingskosten van het personeel dat de dieren verzorgd. Ook dierenartskosten, voerkosten, de kosten van schoonmaakmiddelen, de kosten voor inrichting van huisvesting, medicatie kosten, verwarmingskosten, verlichtingskosten en huisvestingskosten zijn meegenomen in de calculatie. De loonkosten zijn uit de cao Fashion, Sport & Lifestyle voor de tuincentrum branche gehaald ("Fashion, Sport & Lifestyle cao", z.d.). Kosten voor bijscholing zijn opgevraagd bij het Aeres Trainingscentrum Barneveld ("Aeres Trainingscentrum Barneveld", z.d.). Overige kosten zijn opgevraagd bij Intratuin Barneveld, hiervan is een gemiddelde schatting gemaakt voor de branche. Kosten kunnen uiteraard verschillen per gemeente, bedrijf of instantie.

Voor het overzicht van de kostencalculatie is er gebruikt gemaakt van Office Excel. De gegevens van alle kosten zijn door middel van Office Excel op de juiste manier verwerkt. Voor de overige kosten is de hulp ingeroepen van Intratuin Barneveld om zo een reële schatting te kunnen maken van de kosten rond het houden en verkopen van dieren.

Consumentengedrag: interview (wat verwacht een consument van dieren in de winkel?)

Door interviews af te nemen bij de consument is er duidelijk gemaakt wat de consument verwacht van een winkel waar dieren verkocht worden. Hierbij zijn specifiek open vragen gesteld die gaan over welzijn van dieren en impulsaankopen. Het gaat hier om kwalitatief onderzoek en er zijn daarom ongeveer tussen de 10 en 15 consumenten geïnterviewd. Zodat de ondernemer beter kan inspelen op het gedrag van de consument.

De interviews zijn voorbereid door op voorhand een checklist te maken met de te behandelen onderwerpen. Aan de hand van deze te behandelen onderwerpen zijn er open vragen opgesteld. Tijdens het interview werden er aantekeningen gemaakt.

Alle aantekeningen van de interviews zijn eerst geordend in informatie-eenheden (Baarda, 2009). Vervolgens is er gekeken naar de relevantie. Hadden de fragmenten direct iets te maken met de deelvraag? Wanneer de relevantie bepaald was werden er labels toegekend aan de fragmenten en werden de fragmenten gecodeerd. De uitgewerkte interviews zijn geanalyseerd en bijgevoegd in de bijlage van het afstudeerrapport.

Welzijn- en gezondheidseisen:

Voor de welzijnsriteria die van belang zijn voor dieren die verkocht worden in Dierenspecialzaken en tuincentra met een dierenafdeling is de wet "Besluit houders van dieren" nagekeken ("Besluit houders van dieren", 2014). Daarnaast heeft er een literatuurstudie plaatsgevonden voor welzijns- en gezondheidsproblemen bij konijnen en knaagdieren die verkocht worden in dierenspecialzaken en tuincentra met een dierenafdeling. In tabel 1 worden de zoekwoorden weergegeven die gebruikt zijn voor de literatuurstudie.

Tabel 1 Zoekwoorden

Health issues rabbits
Health issues rodents
Welfare rabbits
Welfare rodents
Welfare animals petshop
Health issues pet shop
Welzijn konijn
Welzijn knaagdier
Welzijn zoogdier in winkel
Verkoop dierenwelzijn

Er werd verwacht resultaten te vinden over de gezondheid en het welzijn van dieren in dierenspecialzaken of tuincentra met een dierenafdeling. Door de conclusie die uit de resultaten getrokken kon worden kan een ondernemer van een dierenspecialzaak of tuincentrum met een dierenafdeling beter inspelen op het houden en verkopen van dieren.

Bij de literatuurstudie is gebruik gemaakt van de volgende zoekmachines voor wetenschappelijke literatuur: Science direct, Green-I- en Google Scholar. De gevonden wetenschappelijke literatuur die van toepassing is op de deelvraag zijn beschreven in de resultaten. Wetgeving wordt hierbij niet weergegeven, omdat deze reeds al eerder beschreven is in de resultaten van het afstudeerrapport. Op deze manier is de gevonden literatuur verduidelijkt voor de ondernemer, zodat de ondernemer beter kan inspelen met betrekking tot het houden en verkopen van dieren in een dierenspecialzaak of tuincentrum met dierenafdeling.

Validiteit:

Om de validiteit te kunnen garanderen van het onderzoek heeft de onderzoeker zich zo objectief mogelijk opgesteld. Bij het afnemen van de interviews is er gebruikt gemaakt van het principe triangulatie (Baarda, 2009). De onderzoeker is naast het voeren van het interview of afnemen van de mondelinge enquête ook aan het observeren en is tegelijkertijd in gesprek met de ondervraagde. Op deze manier is er geprobeerd de geldigheid van het onderzoek te versterken. Een belangrijk criterium bij het analyseren van de gegevens is dat er vooral gelet is of de gegevens afkomstig van de interviews een antwoord kunnen geven op de deelvraag.

Hoofdstuk 3 Resultaten

3.1 Wetgeving

In het “Besluit houders van dieren” staat het volgende beschreven over gezelschapsdieren die verkocht worden in een instelling. Hierbij zijn de artikelen 3.6 tot en met 3.14 en 3.17 tot en met 3.22 van toepassing. De artikelen worden beschreven zoals deze worden weergegeven in het “Besluit houders van dieren”, waar nodig worden deze verder toegelicht. Daarnaast wordt er geschreven over de inspectie betreft de naleving van de wetgeving die beschreven staat in het Besluit houders van dieren. Consumentenrecht komt als laatste aan de orde, hierbij wordt de garantie op een dier beschreven.

Begrippen:

De beheerder: is een leidinggevend persoon verantwoordelijk voor de activiteiten die worden beschreven in dit hoofdstuk.

Artikel 3.6 Verbod en uitzondering voor niet-bedrijfsmatig handelen.

Er mogen alleen gezelschapsdieren verkocht worden als wordt voldaan aan § 2 van Hoofdstuk 3 Besluit houders van dieren. Wanneer er geen sprake is van bedrijfsmatig handelen dan is § 2 van Hoofdstuk 3 niet van toepassing.

Toelichting:

Onder § 2 van Hoofdstuk 3 worden al de artikelen bedoeld die in dit hoofdstuk worden beschreven.

Artikel 3.7 Verrichten bedrijfsmatige activiteiten in inrichting of onder voorwaarden op tentoonstelling, beurs of markt.

De activiteiten, verkoop van dieren, worden verricht in een inrichting die bij onze minister volgens artikel 3.8 is aangemeld.

Toelichting:

Deze registratie vindt plaats bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO, 2018).

Artikel 3.8 Aanmelding inrichting en tentoonstelling, beurs of markt.

De aanmelding van de inrichting wordt gedaan door de verantwoordelijke die de bedoelde activiteiten (verkoop dieren) verricht of door de beheerder van de inrichting die verantwoordelijk is voor de bedoelde activiteiten. Na de aanmelding wordt er een uniek nummer aan de inrichting toegekend.

Er wordt opgave gedaan van de volgende gegevens:

- a. Naam, adres, woonplaats, Burgerservicenummer of het nummer van de inschrijving in het handelsregister van degene die verantwoordelijkheid heeft over de bedoelde activiteiten die worden verricht. Of de gegevens van verantwoordelijk rechtspersoon, de naam en het adres van de vestiging van de rechtspersoon en het nummer van de inschrijving in het handelsregister;
- b. Het adres van de inrichting en een beschrijving van de gebouwen en voorzieningen die zullen worden gebruikt voor het houden van gezelschapsdieren;
- c. De naam, het adres, de woonplaats en de geboortedatum van de beheerder;
- d. De activiteiten die in de inrichting worden verricht die vallen onder dit besluit;
- e. De diergroep(en) waarmee de activiteiten worden verricht;
- f. Een kopie van het bewijs van vakbekwaamheid als bedoeld in artikel 3.11, eerste lid, van de op de inrichting werkzame beheerder;
- g. De datum waarop met de uitoefening van de activiteiten een begin wordt gemaakt.

Voor de aanmelding wordt gebruik gemaakt van een middel dat door Onze minister beschikbaar wordt gesteld. De aanmelding van de inrichting moet gedaan worden alvorens er begonnen wordt met de activiteiten van artikel 3.6 (verkoop van dieren).

Toelichting:

Aanmelding geschiedt via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO, 2018). Het registreren vindt online plaats op www.RVO.nl (RVO, 2018).

Artikel 3.9 Wijziging gegevens.

Bij wijziging van een of meerdere gegevens, moet er binnen vier weken na het intreden van de wijziging melding worden gemaakt aan Onze minister. Dit dient gedaan te worden door degenen die op de inrichting verantwoordelijk is voor de in artikel 3.6 bedoelde activiteiten (verkoop gezelschapsdieren).

Toelichting:

Het wijzigen van de gegevens kan bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO, 2018). Via de website van de RVO kunnen de wijziging(en) online geregistreerd worden (RVO, 2018).

Artikel 3.10 Administratie.

In de inrichting wordt een goede administratie bijgehouden van de gezelschapsdieren die in de inrichting verblijven met daarin in ieder geval de volgende gegevens: naam, adres en woonplaats van degene van wie de gezelschapsdieren afkomstig zijn en bewijs van inenting van honden en katten.

Deze gegevens dienen ten minste twee jaar schriftelijk of digitaal in de administratie van de inrichting aanwezig te zijn. Dit vanaf het moment dat een dier niet meer in de inrichting aanwezig is.

Voor het bewijs van de inenting wordt gedurende een periode van twee jaar een schriftelijk of digitaal kopie in de administratie van de inrichting bewaard.

Het bijhouden van een administratie is niet van toepassing op inrichtingen waar gezelschapsdieren gehouden worden ten behoeve van opvang en onbekend is van wie de gezelschapsdieren afkomstig zijn.

Artikel 3.11 Vakbekwaamheid.

In de inrichting is een beheerder werkzaam die in het bezit is van een door Onze Minister erkend bewijs van vakbekwaamheid voor de diergroep waarmee activiteiten in de inrichting worden verricht. Een kopie van het bewijs van vakbekwaamheid wordt bij een inspectie ter naleving van dit besluit aan de daartoe aangewezen ambtenaar ter beschikking gesteld.

Bij langdurige ziekte, ontslag of overlijden van de beheerder kan, voor de duur van uiterlijk 12 maanden. Met het verstand dat diegene die de activiteiten moet uitvoeren na overname over relevante werkervaring bezit en dit kan aantonen.

Bij ministerie kan regels opleggen over het bewijs van vakbekwaamheid.

Toelichting:

Het bewijs van vakbekwaamheid is verplicht voor dierenspecialisten en tuincentra met een dierenafdeling als er honden, katten, vogels, vissen en/of knaagdieren verkocht worden. Voor hond/kat, vogels, vissen en knaagdieren is een apart besluit nodig ("Aeres Trainingscentrum Barneveld", z.d.).

Voor het behalen van een besluit zijn een theorie-examen en een vaardigheidsexamen verplicht. Voor het behalen van een besluit kan er gekozen worden voor een cursus op locatie bij het Aeres Training centre, een thuisstudie of er kan alleen deelgenomen worden aan de examens ("Aeres Trainingscentrum Barneveld", z.d.).

Bij een onderneming die voor 1 juli 2014 al in bedrijf was, is het tot 1 juli 2020 mogelijk om het bewijs van vakbekwaamheid te behalen. Bij een onderneming die na 1 juli 2014 gestart is, moet het bewijs van vakbekwaamheid vanaf 1 juli 2016 in het bezit zijn ("Aeres Trainingscentrum Barneveld", z.d.).

Artikel 3.12 Huisvesting en verzorging.

Gezelschapsdieren moeten altijd gehouden worden onder de volgende voorwaarden:

- Het dier moet over voldoende bewegingsvrijheid beschikken;
- De ruimte met de gebruikte materialen zijn aangepast aan de fysiologische en ethologische behoeften van het dier;
- Het dier dient bescherming te krijgen tegen slechte weersomstandigheden, roofdieren en gezondheidsrisico's;
- Bij huisvesting van een hoog drachtig of zogend dier, moet de moeder met haar jongen over voldoende nestmateriaal en een goede nestruimte beschikken;
- Het dier mag geen angst of stress ervaren door de wijze waarop het dier gehuisvest wordt;
- Het aantal en de samenstelling van dieren en diersoorten per verblijf mag niet het welzijn of de gezondheid van het dier nadelig beïnvloeden.

Artikel 3.13 Huisvesting zieke of van ziekte verdachte gezelschapsdieren.

Een inrichting beschikt over ten minste drie afzonderlijke ruimtes voor het huisvesten en verzorgen van zieke of van ziekte verdachte gezelschapsdieren in afzondering van andere dieren, dan wel over de mogelijkheid deze ruimtes in te richten zodra dit nodig is.

Deze ruimtes zijn:

- Een quarantaineruimte voor gezelschapsdieren waarvan bij binnenkomst in de inrichting de gezondheid status onbekend is of de vaccinatiestatus onbekend of onvolledig is;
- Een isolatieruimte voor gezelschapsdieren verdacht van een besmettelijk ziekte en dieren met klinische verschijnselen van een besmettelijke ziekte;
- Een ruimte voor huisvesting van gezelschapsdieren die ziek zijn, maar geen besmettelijke ziekte hebben of niet verdacht worden van het dragen van een besmettelijke ziekte.

Gezelschapsdieren die geplaatst zijn in deze ruimtes, worden solitair gehuisvest, tenzij dat vanuit veterinaire oogpunt niet noodzakelijk is.

De twee eerstgenoemde ruimtes vormen een volledig afgescheiden onderdeel van een inrichting.

De laatstgenoemde ruimte kan bestaan uit een gedeelte van het binnen verblijf dan kan worden afgescheiden van overige binnen verblijven en dieren.

Artikel 3.14 Gezondheid.

In de inrichting wordt gebruik gemaakt van een protocol waaruit blijkt dat de gezondheid van gezelschapsdieren die in de inrichting verblijven dagelijks gecontroleerd wordt, maatregelen ter voorkoming van ziekten worden genomen en zieke gezelschapsdieren op passende wijze worden verzorgd.

Indien verzorging geen of onvoldoende verbetering in de toestand van een ziek gezelschapsdier bewerkstelligt, wordt zo spoedig mogelijk een dierenarts geraadpleegd.

Gezelschapsdieren waarvan bij binnenkomst in een inrichting de gezondheid- of vaccinatiestatus onbekend of onvolledig is, worden onmiddellijk in quarantaine geplaatst.

Gezelschapsdieren verdacht van een besmettelijk ziekte en dieren met klinische verschijnselen van een besmettelijke ziekte worden na binnenkomst in de inrichting onmiddellijk in een isolatieruimte geplaatst.

Artikel 3.17 Informatieverstrekking bij verkoop of aflevering.

Bij de verkoop of aflevering van een gezelschapsdier, wordt aan een koper of degene aan wie de aflevering plaatsvindt schriftelijke informatie over het verkochte of afgeleverde gezelschapsdier verstrekt ten einde hem in staat te stellen het gezelschapsdier zo goed mogelijk te verzorgen. Dit is niet van toepassing indien de koper of degene aan wie de aflevering plaatsvindt een geregistreerde inrichting, een circus of een dierentuin is.

De bedoelde informatie heeft in ieder geval betrekking op de verzorging, de huisvesting en het gedrag van het gezelschapsdier en de kosten die gemoeid gaan met het houden van het gezelschapsdier.

Toelichting:

Het Licg heeft dierbijsluiters ontwikkeld ten aanzien van de verzorging, huisvesting, het gedrag van het dier en kosten die gemoeid gaan met het houden van een gezelschapsdier. Deze zijn te downloaden via www.Licg.nl (Licg, 2017). Huisdierbijsluiters kunnen ook door zelf ontwikkeld worden door de onderneming, hierin komen ten minste de verzorging, huisvesting, het gedrag en kosten van het houden van een gezelschapsdier aan bod.

Artikel 3.18 Informatieverstrekking over gezondheidsstatus.

Bij de verkoop of aflevering van een gezelschapsdier, wordt aan de koper of degene aan wie de aflevering plaatsvindt alle relevante informatie verstrekt met betrekking tot de gezondheidsstatus van het verkochte of afgeleverde gezelschapsdier, waaronder ten minste het bewijs van inenting.

Artikel 3.19 Verkoopverbod aan personen jonger dan zestien jaar.

Een gezelschapsdier wordt niet verkocht aan een persoon jonger dan 16 jaar.

Artikel 3.20 Verpakking.

Indien een gezelschapsdier bij verkoop of aflevering wordt verpakt, vindt dit op zodanige wijze plaats dat het welzijn of de gezondheid van het gezelschapsdier niet onnodig worden benadeeld.

Artikel 3.21 Verbod huisvesting of tentoonstelling in etalageruimte.

Gezelschapsdieren worden niet in een etalageruimte van een inrichting gehuisvest of tentoongesteld.

Artikel 3.22 Socialisatie.

Indien een gezelschapsdier in een inrichting verblijft tijdens de periode waarin het dier ontvankelijk is voor socialisatie, wordt ervoor zorggedragen dat het dier: went aan de omgang met de mens, relevante diersoorten en aan huisvestingsomstandigheden en in voldoende mate in de gelegenheid is tot het leren en tonen van soorteigen gedrag.

Inspectie naleving wetgeving

In het "Besluit houders van dieren" is beschreven dat instellingen zich dienen te registreren. Deze registratie vindt plaats bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO, 2018). De inspectie van deze instellingen wordt uitgevoerd door de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA, 2018).

De NVWA inspecteert op verschillende manieren. Als blijkt dat er bij een houder van dieren het welzijn niet in orde is, dan kan er een inspectie verwacht worden op het bedrijf. Als er meldingen gemaakt worden over dierwelzijnsproblemen dan worden deze meldingen onderzocht. Ook voert de NVWA selecte en a-selecte welzijnsinspecties uit. Risicoanalyses worden als uitgangspunt gebruikt bij inspecties voor de selecte adressen (NVWA, 2018).

Als blijkt dat wet- en regelgeving niet nageleefd wordt kan er een proces-verbaal of boeterapport opgelegd worden. Daarnaast kan niet naleven ook leiden tot korting op inkomenssteun. Ook kan het NVWA bestuursrechtelijk optreden. Zo kan een situatie die het welzijn van bedrijfsmatig gehouden dieren schaadt, zo spoedig mogelijk hersteld worden (NVWA, 2018). Het NVWA werkt hierbij nauw samen met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Wanneer er een overtreding begaan wordt door de ondernemer dan zal de inspecteur als eerste met de ondernemer in gesprek gaan. Vervolgens zal er een rapport van bevindingen opgesteld worden. Hierin wordt beschreven welke overtreding er begaan is en waarom dit niet mag. De ondernemer wordt in staat gesteld een verklaring af te leggen en zal bijgevoegd worden in het rapport van bevindingen (NVWA, 2018).

Het rapport van bevindingen zal beoordeeld worden door een van de teams van Bestuurlijke maatregelen van Divisie Juridische Zaken binnen de NVWA. Deze teams handelen namens de minister. Wanneer de juristen de inspecteur van het NVWA in het gelijk stellen. Volgt er een brief met een voorlopige boete (NVWA, 2018).

Na de voorlopige boeteoplegging kan er een zienswijze ingediend worden. Hierin kan bezwaar gemaakt worden. De zienswijze wordt meegenomen in de definitieve beslissing van het NVWA (NVWA, 2018).

De hoogte van het boete bedrag kan variëren per overtreding. Hierbij wordt rekening gehouden met de ernst van de overtreding en de grootte van de onderneming. Daarnaast kan een boete verhoogd worden wanneer de ondernemer reeds eerder een soortgelijke overtreding begaan heeft (NVWA, 2018). In tabel 2 worden de variërende boete bedragen weergegeven.

Tabel 2 Boetebedragen per wetgeving

Wetgeving:	Boete bedragen per overtreding variëren van:
Gezondheids- en welzijnswet voor dieren	€ 500,00 tot € 2.500,00
Wet dieren	€ 500,00 tot 820.000,00, of als dat meer is, 10% van de jaaromzet.

Consumentenrecht

In de “Wet handhaving consumentenbescherming” staat beschreven dat dieren geen zaken zijn. Echter staat er achteraan dat alle wetgeving die op zaken van toepassing zijn, ook van toepassing zijn op dieren. Een dier in het recht omtrent verkoop is dus een ding. Dit betekent dat het recht rond de verkoop van bijvoorbeeld een stoel hetzelfde is als voor de verkoop van een dier. Er wordt een koopovereenkomst gesloten tussen de verkoper en de consument. Hierbij zal de verkopende partij verbonden worden het dier te leveren en de kopende partij wordt verbonden het dier te betalen (Licg, 2018).

In de wet wordt een verschil gemaakt tussen een gewone verkoop en een consumentenkoop. Wanneer er een dier gekocht wordt bij een persoon die handelt in de uitoefening van beroep of bedrijf is er sprake van een consumentenkoop (Licg, 2018).

Bij een consumentenkoop geldt er een minimale garantieperiode van 6 maanden. De consument hoeft niet aan te tonen dat het gebrek al aanwezig was bij aankoop van het dier. Wel dient de consument aan te tonen dat er sprake was van een consumentenkoop. Daarnaast dient de consument aan te tonen dat de verkoper handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf. De verkoper kan proberen aan te tonen dat het gebrek aan het dier pas na de verkoop van het dier ontstaan is. Hierbij ligt de bewijslast bij de verkopende partij (Licg, 2018).

Na een garantieperiode van 6 maanden kan er nog aanspraak gemaakt worden op de garantie, echter moet in dit geval de koper aantonen dat het gebrek aan het dier al aanwezig was bij de aankoop van het dier. Hierbij ligt de bewijslast bij de kopende partij (Licg, 2018).

Wanneer de consument kan bewijzen dat het dier gekocht is bij een persoon die handelt in de uitoefening van beroep of bedrijf en het dier een gebrek heeft in de eerste 6 maanden na de aankoop van het dier, dan gaat de wet er zonder tegenbewijs vanuit dat het gebrek al aanwezig was bij aankoop van het dier. In dit geval dient de verkopende partij het dier te "herstellen" of te vervangen. Wanneer dit niet mogelijk is is de consument in zijn recht de overeenkomst te ontbinden. Echter kan de verkopende partij ook bewijzen dat het gebrek niet aanwezig was bij de verkoop van het dier (Licg, 2018).

Wanneer het dier na de eerste 6 maanden na aankoop een gebrek toont kan de consument nog steeds het recht hebben op garantie. Hierbij dient de consument te bewijzen dat het gebrek al voor aankoop al aanwezig was bij het dier. Bijvoorbeeld bij een erfelijke aandoening. Hierbij is wel van belang of de verkopende partij had kunnen weten of het dier een gebrek had en/of dit gebrek voorkomen had kunnen worden (Licg, 2018).

Bij ontdekking van een gebrek bij het aangekochte dier is het belangrijk dat de verkopende partij zo spoedig mogelijk ingelicht dient te worden. In elk geval binnen 2 maanden na ontdekking zodat de verkopende partij de kans heeft het gebrek op te lossen (Licg, 2018).

Wanneer de consument recht heeft op garantie wordt van de verkopende partij redelijkerwijs verwacht dat deze het dier zal "herstellen" of vervangen. Echter willen de meeste eigenaren hun dier niet terugbrengen of inruilen voor een ander dier. Dit betekent dat de verkopende partij misschien herstellkosten zal moeten betalen. Meestal tot een maximum van het aankoopbedrag van het dier, dit is alleen voor veel dierenartsrekeningen niet toereikend (Licg, 2018).

3.2 Financiële middelen

Om een duidelijk beeld te geven van de financiën die betrokken zijn bij het houden en verkopen van dieren binnen een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met een dierenafdeling zal er een kostprijsberekening getoond worden. Hierbij wordt rekening gehouden met zaken als: huisvesting, loonkosten, inrichting van de huisvesting, afschrijvingen, opleidingen personeel, etc. De financiële cijfers zijn verkregen via Intratuin Barneveld en dienen als voorbeeld. Daarnaast zal er beschreven worden wat het verschil is in financiën wanneer er wel of geen konijnen en knaagdieren verkocht worden.

Kostprijsberekening

In bijlage 3, tabel 7 wordt een kostprijsberekening getoond over het jaar 2017. De kostprijsberekening is van toepassing op de dierverblijven en de directe wandelpaden rond de dierverblijven. Dit betreft 28 vierkante meter. De overgebleven vierkante meters die betrekking hebben op de dierenafdeling liggen waarschijnlijk lager, omdat daar geen kosten gemaakt worden voor bijvoorbeeld de inrichting van dierverblijven.

Onder huisvestingskosten vallen de volgende kosten: huur van het pand, verwarmingskosten, verlichtingskosten en waterkosten (Intratuin Barneveld, 2018).

Ook de cijfers voor investeringen zijn verwerkt in de kostenberekening evenals onderhoudskosten, dierenarts kosten en de inrichting van de huisvesting. Hierbij kan gedacht worden aan bodembedekking, zoals stro en zaagsel, maar ook speel en knaagmateriaal om te kunnen voorzien in de behoefte van het dier. De voerkosten zijn hier ook in verwerkt (Intratuin Barneveld, 2018).

Voor de afschrijvingen kan gedacht worden aan het dierverblijf dat afgeschreven wordt over een duur van 5 jaar (Intratuin Barneveld, 2018).

Om een winkel te kunnen laten draaien zijn er bank- en financieringskosten noodzakelijk. Ook deze kosten worden doorberekend over het aantal vierkante meters dat toebehoort aan het houden en verkopen van dieren binnen Intratuin Barneveld.

Op de dierenafdeling lopen 3 vaste personeelsleden. Intratuin Barneveld hanteert de cao Fashion, Sport & Lifestyle. De loonkosten kunnen uit de cao opgemaakt worden ("Fashion, Sport & Lifestyle cao", z.d.).

Deze beschreven kosten komen neer op een bedrag van € 3001,01 per jaar en heeft betrekking op 28 vierkante meter dierverblijf (Intratuin Barneveld, 2018).

Volgens het "besluit houders van dieren" zal het personeel nog wel de benodigde besluiten moeten behalen. De kosten hiervan bedragen € 845,- per personeelslid ("Aeres Trainingscentrum Barneveld", z.d.). De totale som voor het opleiden van het personeel bedraagt € 2535,-. Deze kosten zijn eenmalig, maar zijn wel toegevoegd aan de kostprijsberekening in bijlage 3, tabel 7.

Opbrengsten rond verkoop konijn en knaagdier

Intratuin Barneveld heeft een draaitabel van de omzet over het jaar 2017 beschikbaar gesteld. In het beschikbaar gestelde draaitabel worden 3 vestigingen van Intratuin vermeld, namelijk: Barneveld, Nijkerk en Utrecht. Dit draaitabel wordt weergegeven in bijlage 4, tabel 8. Echter worden de financiële gegevens van Intratuin Nijkerk en Intratuin Utrecht niet weergegeven in verband met privacy van de vestigingen. Wel worden noodzakelijke getallen genoemd om de verschillen in opbrengst rond de verkoop van konijnen en knaagdieren aan te tonen. Intratuin Barneveld verkoopt

wel konijnen en knaagdieren, Intratuin Nijkerk verkoopt weinig tot geen konijnen en knaagdieren en Intratuin Utrecht verkoopt geen konijnen en knaagdieren (Intratuin Barneveld, 2018).

Verkoop konijnen en knaagdieren

Intratuin Barneveld heeft in 2017 een bedrag van € 3173,40 omgezet aan de verkoop van konijnen en knaagdieren, Intratuin Nijkerk heeft een bedrag van € 28,80 omgezet en Intratuin Utrecht heeft geen omzet gedraaid betreft verkoop van konijnen en knaagdieren (Intratuin Barneveld, 2018). Het bedrag dat Intratuin Nijkerk heeft omgezet aan de verkoop van konijnen en knaagdieren valt te verwaarlozen.

Zoals eerder beschreven kost het Intratuin Barneveld € 3001,01 om dieren te kunnen houden en verkopen. In 2017 is er een omzet behaald van € 3173, 40 op de verkoop van konijnen en knaagdieren. De totale inkoopprijs van de konijnen en knaagdieren bedraagt € 1.922,25. Daar blijft een winst van € 1.251,15 aan over. Dit betekent dat de kosten die gemaakt moeten worden om konijnen en knaagdieren te kunnen verkopen niet op kunnen tegen de winst die het verkopen van konijnen en knaagdieren oplevert.

Intratuin Barneveld heeft in 2017 een winst behaald van € 9.818,36 op de verkoop van konijn en knaagdier benodigdheden. Met de overgebleven winst van de verkoop van konijn en knaagdier benodigdheden kunnen wel de kosten, die gemaakt moeten worden om konijnen en knaagdieren te kunnen verkopen, gedekt worden. Om konijnen en knaagdieren te verkopen zal Intratuin Barneveld het dus voornamelijk van de verkoop van konijn en knaagdier benodigdheden moeten hebben.

Verkoopvestigingen Intratuin Nijkerk & Utrecht

Intratuin Barneveld heeft in 2017 een totaalbedrag van € 25.070,03 omgezet aan de verkoop van dierbenodigdheden voor konijnen en knaagdieren, Intratuin Nijkerk heeft een bedrag van € 13.321,02 omgezet en Intratuin Utrecht heeft € 18.390,80 omgezet aan dierbenodigdheden voor konijnen en knaagdieren (Intratuin Barneveld, 2018).

Intratuin Barneveld heeft in 2017 een totaalbedrag van € 32.439,16 omgezet aan de verkoop van diervoeding voor konijnen en knaagdieren, Intratuin Nijkerk heeft een bedrag van € 24.655,23 omgezet en Intratuin Utrecht heeft € 34.630,24 omgezet aan diervoeding voor konijnen en knaagdieren (Intratuin Barneveld, 2018).

3.3 Consumentengedrag

De verwachtingen die via een interview met de consument naar voren zijn gekomen zullen beschreven worden in deze paragraaf. De ondervraagden komen regelmatig in een of meerdere dierenspeciaalzaken of tuincentra met een dierenafdeling. De consument is gevraagd een oprecht en uitvoerig mogelijk antwoord te geven op de vragen om tot een duidelijk verwachtingspatroon te komen die de ondernemer meer duidelijkheid zal geven. Om een duidelijk beeld te krijgen van de uitkomsten zijn de interviews eerst geordend in informatie-eenheden. Vervolgens zijn er labels toegekend. De labels zijn tenslotte gecodeerd met interview vraag, om te kunnen vaststellen welk onderwerp het belangrijkste geacht wordt. De ordening in informatie-eenheden staat weergegeven in bijlage 5, tabel 9.

Scores met belang van antwoorden

In tabel 3 worden de scores met belang van antwoorden weergegeven afkomstig van de gehouden interviews met de consument. De labels die het meeste voorkomen per vraag worden als belangrijk aangemerkt. De labels die minder vaak voorkomen per vraag worden als minder belangrijk aangemerkt.

Tabel 3 scores van belang van antwoorden

Vraagnummer	Label naam	Komt aantal keren voor
1	Voeding	3
	Huisvesting	24
	Voorlichting	2
	Welzijn	1
2	Huisvesting	18
	Voeding	1
	Voorlichting	7
	Algemene kennis	1
3	Gezondheid	4
	Voorlichting	3
	Algemene kennis	2
	Verzorgen	8
	Huisvesting	4
	Wetgeving	1
4	Gezondheid	8
	Algemene kennis	7
	Voorlichting	21
	Vergoeding	2
	Transport	1
	Huisvesting	1
	Verzorgen	2
5	Vergoeding	21
	Voorlichting	3
	Service	1
	Gezondheid	4
6	Welzijn	10
	Huisvesting	9
	Gezondheid	3
	Voeding	3

Voorlichting	5
Transport	1

Hoe de consument, bij het hebben van een eigen winkel, konijnen en knaagdieren zou willen huisvesten.

In tabel 3 is te zien dat voornamelijk de huisvesting belangrijk is met een score van 24. Dit is te verklaren door de stelling van de vraag gericht naar de consument. Uit de interviews komt naar voren dat de consument de konijnen en knaagdieren in een, zo groot als mogelijk, verblijf zou willen huisvesten. Ook wordt een aantal keren genoemd dat de consument de konijnen de mogelijkheid wil geven de dieren binnen en buiten te huisvesten. Bij de huisvesting zou het belangrijk zijn dat de konijnen en knaagdieren geen ongemak zouden ervaren door de bezoekende klanten. Hiermee wordt bedoeld dat de dieren niet continu geaaid kunnen worden en dat ze geen last zouden hebben van het geklop op de ramen als de dieren in een glazen verblijf zouden zitten.

Bij het huisvesten van konijnen en knaagdieren komt sterk naar voren dat natuurlijke huisvesting een belangrijk aspect is. Het verblijf zal dan op een natuurlijke manier ingericht moeten worden zodat de konijnen en knaagdieren hun natuurlijke behoefte kwijt kunnen.

Een ander belangrijk aspect dat naar voren komt is het huisvesten met soortgenoten. Hier wordt wel bij vermeld dat dit alleen gebeurt als de diersoort graag in groepsverband leeft. Wanneer een dier solitair leeft zal het individueel gehuisvest moeten worden. Ook wordt er door een consument aangegeven dat de huisvesting van de konijnen en knaagdieren niet overbevolkt mogen worden.

Het bieden van schuilplaatsen vonden de consumenten ook erg belangrijk. Ieder dier zou minimaal een schuilplaats tot zijn beschikking moeten hebben. Wel werd ook door een consument aangegeven dat er naar de klant toe voorlichting gegeven zou moeten worden, waarom de dieren niet altijd goed zichtbaar zijn.

Voeding werd ook benoemd binnen het interview (score van 3). De dieren moeten zichtbaar te eten tot hun beschikking hebben en er zal continu hooi aanwezig moeten zijn. Eenmaal werd er aangegeven dat de konijnen en knaagdieren een pellet voer gevoerd zouden moeten krijgen in plaats van een gemengd voer, omdat de dieren anders selectief kunnen gaan eten (alleen de lekkere dingen uit de voeding eten en de benodigde staaftjes laten liggen).

Voorlichting (score van 2) en welzijn (score van 1) komen minder sterk naar voren in de uitkomsten en worden minder belangrijk geacht.

De welzijnsaspecten rond de verkoop van konijnen en knaagdieren die verbeterd kunnen worden.

In tabel 3 komt sterk naar voren dat vooral de huisvesting verbeterd zou moeten worden (score van 18). Hier wordt gesproken over ruimere huisvesting en de soorten die in groepsverband leven samen te houden met tenminste een soortgenoot. Binnen de diervverblijven zal in ieder geval genoeg schuilmogelijkheid geboden moeten worden en er zal verrijkmateriaal beschikbaar moeten zijn. Hierbij kan gedacht worden aan speeltjes die ook door de betreffende winkel aangeboden worden voor de verkoop.

Ook komt de natuurlijke leefomgeving aan bod en dit zou doorgevoerd mogen worden in de huisvesting van de konijnen en knaagdieren. Er werd niet specifiek aangegeven hoe dit het beste uitgevoerd dient te worden.

Voorlichting geven over het houden van de dieren kwam ook sterk naar voren (score van 7). Hierbij werd voornamelijk gesproken over hoe het desbetreffende dier het beste gehuisvest en verzorgd dient te worden. Enkele consumenten gaven ook aan dat de verkopende partij vooral moest letten op de consument of deze wel een juiste beslissing neemt met het kopen van het dier. Hierbij is belangrijk dat het geen impulsaankoop betreft en dat de klant in staat is, om op juiste wijze, voor het dier te zorgen.

Voeding (score van 1) en algemene kennis (score van 1) komen minder sterk naar voren in de uitkomsten en worden minder belangrijk geacht.

Extra verzorgingscriteria voor konijnen en knaagdieren

Tabel 3 geeft aan dat het label “verzorgen” van de dieren sterk naar voren komt in de uitkomsten (score van 8). Onder het label “verzorgen” wordt er voornamelijk aangegeven dat er extra gelet moet worden op het knippen van nagels, wanneer dit nodig is. Daarnaast zouden langharige dieren regelmatig geborsteld moeten worden. Over het verzorgen van de konijnen en knaagdieren zou extra voorlichting gegeven moeten worden.

Ook vindt de consument dat de dieren meer persoonlijke aandacht zouden moeten krijgen. Zo zou het verkopende personeel beter in kunnen schatten hoe het karakter van het dier is. Op deze manier zou er een betere match ontstaan met de klant en het dier. Maar ook om de dieren te laten wennen aan het leven met de mens.

Wat de consument verwacht van de winkel wanneer er een konijn of knaagdier wordt gekocht.

In tabel 3 komt naar voren dat er voornamelijk goede voorlichting verwacht wordt van de consument (score van 21). Hierbij is het belangrijk dat er een goed advies wordt gegeven met betrekking tot de huisvesting van konijnen en knaagdieren, dat er een goede voeding wordt geadviseerd en hoe het desbetreffende dier het beste verzorgd kan worden.

De consument verwacht dat de algemene kennis van de dieren goed is (score van 7), in vele gevallen zelf verbeterd dient te worden, en dat deze op juiste wijze overgebracht wordt op de consument die het dier koopt. Hiervan wordt verwacht dat de verkopende partij ervoor zorgt en de indruk krijgt dat de consument begrijpt wat de verkopende partij aan informatie heeft overgebracht.

In tabel 3 komt ook naar voren dat de gezondheid van de dieren goed moet zijn wanneer deze verkocht wordt (score van 8). Hierbij wordt gesproken over het feit dat dieren gezond zijn, geen wondjes hebben, het juiste geslacht heeft, goed op gewicht is en nagekeken is door een dierenarts.

Vergoeding komt minder vaak naar voren (score van 2). Toch wordt er aangegeven dat wanneer blijkt dat het dier iets mankeert er redelijkerwijs een vergoeding of vervanging tegenover moet staan. Dit kan in de vorm van het teruggeven van het aankoopbedrag, vervanging van het dier en/of onkostenvergoeding van een dierenarts.

Ook komt naar voren uit de interviews dat de consument graag genoeg keus wil hebben in goede huisvestingsproducten (score van 1). Hiermee wordt bedoeld dat de verblijven altijd geschikt zijn voor het/de te houden dier(en). Dat er een juiste bodembedekker gekozen kan worden en dat er geschikt inrichtingsmateriaal aanwezig is, als: huisjes, speeltjes en overige behoeften.

Wanneer het dier verkocht is, wordt er verwacht dat de winkel zorgdraagt voor een goed transportmiddel (score van 1). Denk hierbij aan een geschikte doos, speciaal voor het vervoer van konijnen en knaagdieren.

Wat er verwacht wordt van een ondernemer wanneer het aangeschafte dier aan gezondheidsproblemen lijdt.

Uit tabel 3 blijkt dat alle consumenten die ondervraagd zijn een vergoeding verwachten wanneer het dier, achteraf, bij aanschaf al aan gezondheidsproblemen bleek te lijden (score van 21). De consument geeft aan dat deze vergoeding zou gelden voor de eventuele kosten die gemaakt moeten worden voor een behandeling bij de dierenarts. Een andere optie is dat de winkel een nieuw dier of de aanschafwaarde van een dier zou vergoeden. Een aantal consumenten geven aan dat het dier ook thuis ziek zou kunnen worden, dan zou een vergoeding niet wenselijk zijn. Ook wordt er aangegeven dat er een garantie op de dieren zou moeten zitten met een termijn van minimaal twee weken. Dit vanaf de datum dat het dier aangeschaft is.

Een deel van de ondervraagden consumenten geeft aan dat ze graag meer voorlichting zouden ontvangen bij aanschaf van het dier over de gezondheid (score van 3). Hiervan wordt verwacht dat er voorlichting gegeven wordt over hoe je een dier gezond kunt houden en welke acties er het beste ondernomen kunnen worden wanneer blijkt dat het dier aan een gezondheidsprobleem leidt.

Wanneer de consument gehoord heeft van de "vijf vrijheden" zouden ze het volgende graag willen zien in een winkel.

Hoofdzakelijk toont tabel 3 aan dat het welzijn voor de consument erg belangrijk is (score van 10). Er wordt graag gezien dat de huisvesting geoptimaliseerd wordt. Optimalisatie zou bestaan uit: grotere verblijven, natuurlijke huisvesting, groepshuisvesting (wanneer de diersoort dit vereist), goede voeding, geen stress, schuilmogelijkheden, speeltjes, etc. Aandacht en extra verzorging, zoals nagels knippen en borstelen, wordt ook aangedragen door meerdere ondervraagde consumenten.

Er wordt daarnaast ook verwacht dat de voorlichting (score van 5) verbeterd wordt naar de klant en eventueel ook op schrift meegegeven wordt en dat de dieren in goede gezondheid verkeren.

De consument zou graag willen dat iedere winkel zich zou houden aan de "vijf vrijheden".

3.4 Welzijn- en gezondheidseisen

In deze paragraaf staat beschreven hoe konijnen, cavia's, ratten, muizen, hamsters en gerbils het beste gehouden kunnen worden binnen een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling. Hierbij wordt rekening gehouden met het welzijn van het dier en de gezondheidsrisico's. De huisvesting, de benodigde voeding en de gezondheid van het dier komt hierbij aan het bod.

Konijn

Huisvesting:

Konijnen leven van nature in grote groepen samen en zijn sterk sociaal onderlegt. Op het moment dat een konijn in gevangenschap gehouden wordt dient het dier dus altijd met minimaal 1 soortgenoot samen gehuisvest te worden om zo sociaalgedrag te kunnen uiten (Buseth et al., 2014).

Konijnen mogen vanaf 6 weken leeftijd bij de moeder weggehaald en verkocht worden (Besluit houders van dieren, 2014). De voedsters en rammen kunnen het beste gescheiden worden om nageslacht op jonge leeftijd te voorkomen. Wanneer er 2 konijnen samen gehuisvest worden kan er het beste gekozen worden voor een voedster en een ram. De ram dient gecastreerd te worden om nageslacht te voorkomen. De voedster kan gesteriliseerd worden om zo de kans op baarmoederproblemen te verkleinen (Licg, 2018). Het steriliseren van een voedster kan plaats vinden vanaf 6 maanden en het castreren van een ram kan plaats vinden vanaf 4-5 maanden (De Boer, z.d.). Om eventuele voorplanting te voorkomen in een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling kunnen beide geslachten beter apart gehuisvest worden.

Voor de grootte van de verblijven kan uitgegaan worden van de afmetingen die in tabel 4 worden weergegeven. Hierbij is rekening gehouden met de grootte van het dier en het plaatsen van dieren met een soortgenoot (Dibevo, 2018).

Tabel 4 Grootte verblijven (Dibevo, 2017)

Omschrijving	Geschikte afmetingen					
	Gewicht per konijn (kg)	Hoplengte	Min. Opp. Voor 2 konijnen (cm2)	Lengte	Breedte	Opp. (cm2)
Dwergkonijn klein	1	30,00	6000	120	60	7200
Dwergkonijn groot	1,5	36,74	9000	150	60	9000
Middelgroot konijn	2,5	47,43	11.250	170	70	11.900
Groot konijn	4	60,00	18.000	220	80	17.600
Zeergroot konijn	7	79,37	26.250	280	90	25.200

De hoogte van het verblijf dient zo hoog te zijn dat het konijn op de achterpoten recht op kan zitten zonder de bovenzijde van het verblijf te raken. De bodem van het verblijf dient volledig gesloten te zijn, zodat de dieren geen verwondingen kunnen oplopen aan hun poten. Het verblijf dient verder zo geplaatst te worden dat de dieren geen last kunnen krijgen van tocht en oververhitting door plaatsing in bijvoorbeeld de zon (Dibevo, 2017).

Voor de konijnen dienen er minimaal 2 geschikte schuilmogelijkheden te zijn waar beide dieren gebruik van kunnen maken. Voor de bodem is een geschikt substraat vereist van ongeveer 5 cm dik. Hier kan bijvoorbeeld voor houtkrullen, papierkorrels, stro, etc. gekozen worden (Dibevo, 2017).

Ook verrijking is belangrijk voor konijnen. Onderzoek heeft aangetoond dat verrijking bij konijnen zorgt voor minder onderlinge agressie (Poggiagliolmi, Crowell-Davis, Alworth, & Harvey, 2011). Er kan gekozen worden voor speelmateriaal en knaagmateriaal. Zo wordt er voorzien in de speel- en knaagbehoefte van het dier (Dibevo, 2017).

Voeding:

Konijnen zijn planteneters en hebben veel behoefte aan ruwe vezels. De ruwe vezels zijn goed voor het gevoelige maag-darmstelsel en voor de slijtage van de tanden. Hooi dient in alle gevallen onbeperkt aanwezig te zijn voor een konijn (Licg, 2018). Daarnaast zorgt hooi ervoor dat er minder agressie tussen soortgenoten plaats vindt, omdat de dieren langer bezig zijn met het eten van voedsel (Szendrő et al., 2015). Ook heeft hooi een positieve werking op de activiteit van het dier. Dieren die geen hooi krijgen zijn minder actief dan dieren die wel hooi gevoerd krijgen (Prebble, Langford, Shaw, & Meredith, 2015).

Naast hooi dient er een brok gevoerd te worden. Het beste kan er gekozen worden voor een enkele brok (biks) met een hoog ruw vezelgehalte. Bij een gemengd voeder kan selectief eten optreden waardoor het dier niet alle benodigde voedingsstoffen binnen krijgt, bij biks gebeurt dit niet. Ongeveer 20 gram per kilogram lichaamsgewicht is voldoende (Licg, 2018).

Eventueel kunnen er ook groente en kruiden gevoerd worden. Het is hierbij wel belangrijk dat dit rustig opgebouwd wordt anders kan het dier aan de diarree raken. Ook zal er gekeken moeten worden of de groenten en kruiden veilig voor konijnen zijn zodat de gezondheid niet in gevaar komt (Licg, 2018).

Gezondheid:

Jonge konijnen die in een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling verkocht worden vallen onder 1 van de 4 risicogroepen (jonge dieren, oude dieren, drachtige dieren en dieren waarvan het immuunsysteem verlaagd is door bijvoorbeeld een reeds aanwezige ziekte) die vatbaarder zijn voor ziekten ("Risicogroepen", 2011). Jonge dieren zullen bij binnenkomst en ieder ochtend bij het voeren gecontroleerd moeten worden op ziekten. De symptomen die kunnen voorkomen bij konijnen worden weergegeven in tabel 5. Om adequaat te kunnen handelen bij een ziek konijn dient er zo spoedig mogelijk een dierenarts ingeschakeld te worden.

Tabel 5 Symptomen ziek konijn (De Boer, z.d.)

Symptoom	Opmerkingen
Niet willen eten of drinken;	Erg gevaarlijk, met kans op een stilliggende darm.
Stopt met het produceren van ontlasting;	Bij weinig of geen keutels, kan de darm van het dier stil komen te liggen.
Vieze ogen en/of neus;	
Kwijlen, natte bek of kin;	Mogelijk door gebitsproblemen (de kiezen).
Jeuk, ontstoken huid, schilfers of korsten;	
Ontstoken huid bij het geslachtsapparaat;	Door ontlasting en/of urine (urinebrand).
Diarree;	
Sloom, stil in een hoekje zitten;	
Een scheve kopstand;	(Torticollis, headtilt of een draainek).
Een verlamde of slappe achterhand;	Vaak ligt de oorzaak bij E. Cuniculi.
Knarsetanden, onrust of juist langgerekt liggen van de pijn.	

Als een konijn ziek blijkt te zijn zal het dier uit de verkoop gehaald moeten worden en in quarantaine geplaatst moeten worden (Besluit houders van dieren, 2014). Zo kan er voorkomen worden dat er een ziek dier verkocht wordt aan de consument en het dier heeft een eerlijke kans op herstel. Ook dient het personeel rekening te houden met eventueel overdraagbare ziekten (Zoönose). Door het dier uit de verkoop te halen wordt de kans verkleint op het verspreiden van een Zoönose (Overgaauw, et al., 2017).

Hygiëne is een belangrijk aspect bij de gezondheid van de dieren. Om de hygiëne goed te houden dienen de diervverblijven en de inrichting daarvan met regelmaat gereinigd en/of ontsmet te worden. Minimaal 1 keer per week zal het diervverblijf gereinigd moeten worden. Ontsmetten kan het beste gedaan worden wanneer er een ziek dier zich in het diervverblijf heeft bevonden, wanneer er nieuwe dieren in het diervverblijf gehuisvest worden en bijvoorbeeld periodiek 1 keer per maand om te infectiedruk laag te houden (Licg, 2018). Ook bij een ziek dier dienen er extra voorzorgsmaatregelen genomen te worden. Denk hierbij aan het dragen van handschoenen als u met het dier of verblijf van het zieke dier in contact komt en het wassen van uw handen met een ontsmettende zeep.

Een andere manier om de kans op zieke konijnen te verkleinen is door op zoek te gaan naar betrouwbare fokkers of handelsondernemingen die gezonde konijnen verhandelen. Hierbij is het van belang dat er tijdens het fokken van de konijnen ook op het welzijn, de gezondheid en op erfelijke afwijking wordt gelet. Het komt met regelmaat voor dat konijnen, afkomstig vanuit de broedfok, niet in goede gezondheid verkeren (Hervij, z.d.).

Knaagdieren

Huisvesting:

Er zijn verschillende soorten knaagdieren die behandeld worden binnen dit onderzoek. Het betreft de: de cavia, de rat, de muis, de hamster en de gerbil. Deze dieren hebben hun eigen specifieke behoeften betreft huisvesting. Deze behoeften zijn opgenomen in tabel 6.

Tabel 6 Huisvesting eisen (Dibevo, 2015) (Licg, 2018)

	Afmeting huisvesting in cm/max aantal dieren	Solitair: Ja/nee	Bodembedekking	Klimmen: Ja/nee	Prooidier: Ja/nee	Looprad: Ja/nee	Graven: Ja/nee	Zandbad:
<i>Jonge cavia</i>	50x60x40 – 6	Nee	Zaagsel, hennepvezel, papier korrels.	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee
<i>Jonge rat</i>	30x60x20 – 15	Nee	Papier korrels, beukensnippers, hennepvezel.	Ja	Ja	30 ø cm	Nee	Nee
<i>Volwassen rat</i>	40x60x20 – 6	Nee	Papier korrels, beukensnippers, hennepvezel.	Ja	Ja	30 ø cm	Nee	Nee
<i>Muis</i>	20x35x15 – 25	Nee	Papier korrels, hennepvezel, katoenvezel.	Ja	Ja	15 ø cm	Nee	Nee
<i>Jonge gerbil</i>	20x35x15 – 15	Nee	Mengsel van zaagsel, hooi en stro.	Nee	Ja	30 ø cm	Ja	Ja

De afmetingen voor een hamster zijn niet bekend. Na telefonisch contact met Dibevo, oprichter Stichting Dierbaar, bleek dat de hamster nog wel opgenomen dient te worden in de huisvestingseisen. Voor een dwerghamster kan uitgegaan worden van de huisvesting voor muizen met 4-6 dieren per verblijf en voor een Syrische hamster kan uitgegaan worden van de huisvesting voor ratten met 4-6 dieren per verblijf.

Hoe groter de huisvesting is voor een zo'n klein mogelijk aantal dieren gehouden per oppervlak (wel gelet op het houden van solitaire of groepsdieren) hoe beter het is voor het welzijn van de dieren (Licg, 2018). Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met het scheiden van de geslachten om nakomelingen bij jonge ouder dieren te voorkomen (Licg, 2018).

De huisvesting dient afgestemd te worden op het dier en op de situatie van de winkel. Om de dieren te beschermen tegen winkelend publiek kan er het beste voor glazen huisvesting gekozen worden. Wel is het hierbij belangrijk dat de verblijven niet sterk opgewarmd kunnen worden door de zon en dat het klimaat binnen de dierverblijven goed te reguleren is qua temperatuur. Ook is het belangrijk dat er goede ventilatiemogelijkheden aanwezig zijn (Dibevo, 2015).

De knaagdieren kunnen op verschillende soorten bodembedekking gehouden worden. Vooral zaagsel, hennepvezel, papierkorrels, katoenvezel, kokosnippers, hooi en stro komen aan bod. Bij zaagsel kan er het beste gekozen worden voor een stof arme soort en een soort die niet afkomstig is van naaldhout. Er wordt vermoed dat hier giftige gassen van kunnen vrijkomen. Het stof in het zaagsel en de giftige gassen kunnen de luchtwegen van knaagdieren irriteren (Licg, 2018).

Sommige knaagdieren zoals de rat en de muis klimmen graag. Bij de inrichting van hun verblijf kan er rekening gehouden worden met deze behoefte door met speelmateriaal in de hoogte te werken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan hoge huisjes, hangmatten en klimtouwen (Licg, 2018). De andere knaagdieren hebben deze behoefte niet of nauwelijks. Bij de hamster zal er wel op toegezien moeten worden dat er geen grote hoogtes bereikbaar zijn voor het dier. Een hamster kan namelijk slecht diepte inschatten en dit kan voor een gevaarlijke situatie zorgen (Licg, 2018).

De genoemde knaagdieren zijn allemaal prooidieren. Prooidieren vinden het fijn als ze zich kunnen verschuilen in bijvoorbeeld schuilhuisjes om zich veilig te voelen. Om in deze behoefte te kunnen voorzien zullen er minimaal 1 of 2 schuilmogelijkheden toegepast moeten worden per dierverblijf. Daarnaast kan er ook gebruik gemaakt worden van natuurlijke materialen, zoals bijvoorbeeld takken (Licg, 2018). Een aantal van de genoemde knaagdieren zoals de hamster en de gerbil graven graag. Om dit natuurlijke gedrag te bevorderen kan het beste voorzien worden in een dikke laag bodembedekking. Voor de Russische dwerg hamster minimaal een laag van 15 cm dik en voor de Syrische hamster en de gerbil minimaal een laag van 20 cm (Licg, 2018). Om ervoor te zorgen dat het dier niet vast komt te zitten tijdens het graven dient de bodem verstevigd te worden om zo instorting van de gegraven gangen tegen te gaan. Om de bodem te verstevigen kunnen er bodembedekkers gemengd worden. Denk hierbij aan een mengsel van zaagsel en hennepvezel of een mengsel van zaagsel, hooi en stro (Licg, 2018).

Om knaagdieren te voorzien in hun loopbehoefte kan er gekozen worden voor een looprad. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de maat van het looprad en de grootte van het dier. Geschikte maten worden weergegeven in tabel 6. Hierbij is het uitgangspunt dat het dier met een rechte rug kan lopen. Daarnaast is het belangrijk dat het looprad aan 1 zijde gesloten is en dat het een stabiele stand heeft. Het standaard van het looprad zal bevestigd zijn aan de gesloten zijde zodat het dier niet knel kan komen te zitten met lichaamsdelen. Ook de bodem dient gesloten te zijn zodat het dier zijn pootjes niet kan bezeren en het dier niet klem kan komen te zitten met lichaamsdelen (Licg, 2018). Naast het bieden van een looprad kan er ook gekozen voor ander verrijkmateriaal. Onderzoek heeft aangetoond dat verrijking bij knaagdieren ongewenst gedrag tegen gaat zoals

traliebijten. Hierbij kan gedacht worden aan takken om aan te knagen, verschillende soorten bodembedekking, speeltjes speciaal voor knaagdieren en bijvoorbeeld klim mogelijkheden (Brandão & Mayer, 2011). Meerdere van deze mogelijkheden worden in de tekst verder beschreven.

De gerbil en de hamsters vinden het fijn om hun vacht te onderhouden met een zandbad. Hier kan het beste voor chinchilla bad zand gekozen worden. Dit zand is stofvrij en zacht voor de vacht. Vogelzand is niet geschikt voor het badderen, omdat hier scherpe schelpen in zitten die de vacht kunnen beschadigen (Licg, 2018). Het is belangrijk het zandbad schoon te houden. Sommige dieren gebruiken het zandbad als toilet. Wanneer dit gebeurt is het vervuilde zand niet meer geschikt voor het onderhouden van de vacht en zal dit vervangen moeten worden (Licg, 2018).

Voeding:

Cavia

Cavia's zijn planteneters en zijn gedurende het grootste gedeelte van de dag aan het eten. Het is daarom belangrijk dat ze continu hooi tot hun beschikking hebben. Daarnaast kan er een droogvoeding gegeven worden speciaal voor cavia's. In reguliere knaagdiervoeding zit geen vitamine C. Cavia's kunnen zelf geen vitamine C aanmaken en zullen dit uit de voeding moeten halen. Vitamine C is wel aanwezig in een volledige voeding speciaal voor cavia's. Eventueel kan vitamine C ook in tabletvorm gegeven worden. Vaak gaan ze dit zien als een traktatie (Licg, 2017).

Er kan gekozen worden voor een mengvoeder of een pellet voeder. Bij een mengvoeder bestaat de kans dat de cavia's selectief gaan eten. Ze eten dan alleen wat ze lekker vinden en op deze manier krijgen ze niet alle stoffen binnen die ze nodig hebben. Beter is het om een pellet voeder te geven, hiervan is ongeveer 20 gram per dag en per cavia voldoende (Licg, 2017).

Als extra tussendoortje kunnen er ook groenten gevoerd worden. Denk hierbij aan: andijvie, wortelloof, witlof en paprika. Dit zal wel rustig opgebouwd moeten worden, omdat het darmstelsel van de cavia zeer gevoelig is. Bij het voeren van andere groenten zal er eerst nagegaan moeten worden of dit veilig is voor het dier (Licg, 2017).

Rat

Een rat is een alles eter. Een rattenvoeding voorziet de rat in zijn basisvoeding. Deze voeding bevat extra dierlijke eiwitten. Een reguliere knaagdiervoeding bevat te weinig dierlijke eiwitten en is dus niet geschikt voor het dieet van de rat. Daarnaast houd de rat van knagen. Om in deze behoefte te voorzien kunnen er takken ter beschikking gesteld worden. Geschikte takken komen van de: wilg, berk, hazelaar en van verschillende fruitbomen.

Ratten hebben aanleg om gemakkelijk te dik te worden. Dus extra's als bijvoorbeeld pasta, oud brood, gekookte rijst en aardappel kunnen alleen af en toe gegeven worden en met mate (Licg, 2018).

Muis

Muizen zijn alleseters en eten dan het liefst granen en zaden, maar ook insecten. Een knaagdierenvoeding die geschikt is voor muizen of een speciale muizen voeding is geschikt als dieet. Verder kunnen ze groenvoer, muesli of vogelzaad gevoerd krijgen als extra traktatie (Licg, 2018).

Muizen knagen graag. Om in deze behoefte te voorzien kan er wilgentak gegeven worden of een hard hondenbrokje (Licg, 2018).

Hamster

Hamsters eten graag insecten en zaden. Om de hamster gezond te houden kan er het beste een pellet voeder gegeven worden anders gaan ze selectief eten. Ze kiezen dan eerder voor de noten en

zaden waar te weinig calcium in zit. Als de hamster te weinig calcium binnen krijgt kan dit leiden tot bot ontkalking. Daarnaast zullen er niet te veel extra's gegeven moeten worden, omdat de kans anders bestaat dat de hamster suikerziekte ontwikkelt. Ongeveer 12 gram van een volledig hamster voeder zal voldoende per dag (Licg, 2017).

Daarnaast kunnen er nog takken verstrekt worden aan de hamster om te kunnen voorzien in de knaagbehoefte van het dier. Kies bijvoorbeeld voor wilgentakken of voor de takken van fruitbomen. Ook noten zijn geschikt om te knagen. Noten moeten wel met mate gegeven worden, anders krijgt de hamster te veel vetten binnen (Licg, 2017).

Gerbil

De gerbil eet graag zaden, granen en insecten. Een geschikt voeder voor de gerbil is een knaagdier voeder dat ook geschikt is voor de gerbil. Dit staat meestal op de verpakking. Of een specifieke voeding voor de gerbil. Ongeveer 7 tot 15 gram per dag is voldoende voor 1 gerbil. Daarnaast kan er ook groenvoer gegeven worden in kleine hoeveelheden (Licg, 2018).

Om de gerbils wat uitdaging te geven zou het voer ook verstopt kunnen worden in doosjes of door het verblijf heen in de bodembedekking. Zo hebben de dieren gedurende langere tijd wat te doen. Gerbils hebben meer aanleg om dik te worden en daarom kan er beter gematigd worden met extra's (Licg, 2018).

Algemeen

Alle dieren hebben iedere dag vers drinkwater nodig. Het is hierbij belangrijk dat er regelmatig gecontroleerd wordt of dit nog beschikbaar is. Water kan aangeboden worden in een stenen bakje of in een drinkfles. Bij een stenen bakje moet er op gelet worden dat het drinkwater schoon blijft (en bij gravende knaagdieren niet onder gegraven wordt). Bij een drinkfles moet regelmatig gecontroleerd worden of de drinknippel niet verstopt is geraakt (Licg, 2018).

Gezondheid:

Cavia

Als een cavia gezond is heeft het dier een glimmende vacht, is actief en heeft heldere ogen. Wanneer het dier ziek is kan het zijn dat het dier lusteloos is, minder eet, last heeft van diarree of andere symptomen weer geeft (Licg, 2017).

Cavia's hebben vaak last van schimmelinfecties en parasieten. Deze kunnen de huid ernstig aantasten (Licg, 2017). Vooral jonge cavia's kunnen last hebben van bijvoorbeeld ringworm. Dit is een zoönose en dus ook besmettelijk voor mensen. Ringworm is een schimmelinfectie die zich uit in een rode, geïrriteerde, kale plek met schilfers. Kenmerkend is de rode rand rond de geïrriteerde plek. Het dier zal veel last hebben van jeuk en door het krabben de schimmelinfectie verspreiden over het lichaam (Overgaauw, Van Avermaete, Mertens, Meijer, & Schoemaker, 2017).

Een vitamine C tekort kan ontstaan door het eten van een voeding die niet geschikt is voor de cavia of door een voeding die de houdbaarheidsdatum bereikt heeft. Daarnaast kan het ook zo zijn dat de zak voeding te lang open staat en de vitamine C vervlogen zijn. De cavia kan last krijgen van een slechte vacht, verminderde eetlust, diarree, tandenknarsen of andere symptomen die wijzen op pijn. Ook wondjes zullen minder snel genezen en het dier zal gevoeliger zijn voor andere infectieziekten (Licg, 2017).

Een ander veel voorkomend probleem bij cavia's is het slecht afslijten van de tanden. De tanden en kiezen staan door een erfelijke afwijking niet goed op elkaar afgestemd en slijten hierdoor niet of onvolledig af. Hierdoor kunnen haken ontstaan. Als het dier slecht begint te eten en te vermageren is dit een teken van gebitsproblemen. Ook kan het zijn dat het dier een slechtere vacht krijgt of gaat

kwijlen. De dierenarts heeft de juiste instrumenten om in de bek van een cavia te kijken en een juiste behandeling in te zetten als dit nodig is (Licg, 2017).

Voor een cavia is het erg belangrijk om de hele dag hooi tot zijn of haar beschikking te hebben. Het darmstelsel is erg gevoelig en door het eten van hooi blijven de darmen goed actief. Wanneer het dier minder eet door stress, gebitsproblemen of een ander gezondheidsprobleem kan het dier minder gaan eten. Minder eten is gevaarlijk voor de darmen, want ze kunnen minder goed functioneren of zelfs stil komen te liggen. Wanneer de darmen stil komen te liggen is dit erg gevaarlijk voor het dier en zal er direct een dierenarts geraadpleegd moeten worden, omdat dwangvoeren en eventuele andere medicatie nodig is (Licg, 2017).

Cavia's kunnen ook last krijgen van voetproblemen (pododermatitis). Ze krijgen hier last van als de dieren te veel op een harde ondergrond lopen of als het bodemmateriaal te grof is. Er ontstaan verdikkingen en ontstekingen op de voetzool van de cavia. Uiteindelijk de ontsteking zich uitbreiden tot aan het bot. Pododermatitis is enorm pijnlijk en het dier zal snel behandeld moeten worden door een dierenarts. Om dergelijke problemen te voorkomen kan er het beste voor gezorgd worden dat de cavia geen overgewicht krijgt en voldoende kan bewegen op een voor de cavia geschikte ondergrond (Licg, 2017).

Wanneer er een cavia verdacht wordt van ziekte is het zaak contact op te nemen met een dierenarts (Licg, 2017).

Rat

Als de rat een gezondheidsprobleem heeft zie je dit vaak terug in de vacht conditie. Ook het gewicht kan verminderen en kan de last krijgen van niezen, snotteren en minder actief worden (Licg, 2018).

De meeste gezondheidsproblemen ontwikkelen zich geleidelijk bij de rat. Ratten hebben het meest last van problemen in de luchtwegen, tumoren in de melkklieren en last van parasieten zoals mijten, teken, luizen en vlooiën. Parasieten brengen voornamelijk huidproblemen met zich mee (Licg, 2018).

Net als bij muizen kunnen er verdikkingen op de staart optreden, dit kan een gevolg zijn van schurftmijt (Licg, 2018).

Bij het ouder worden van de rat zie je voornamelijk dat de rat een dunnere vacht krijgt en eventueel zelfs kaal wordt. Ook kan de kleur van de vacht veranderen in een lichtere kleur (Licg, 2018).

Bepaalde gezondheidsproblemen komen alleen bij specifieke soorten voor. Zo hebben sommige kleurslagen meer kans op megacolon. Dit is een aandoening in de darmen die dodelijk kan zijn. Naakt ratten zullen eerder last hebben van wondjes op de huid (Licg, 2018).

Mocht er twijfel zijn of een dier gezondheidsproblemen heeft dan is het aan te raden een dierenarts te raadplegen (Licg, 2018).

Muis

Wanneer de muis een levendige indruk maakt, een schone en glanzende vacht heeft, de ogen glimmen en de ademhaling rustig en regelmatig is dan is de muis gezond (Licg, 2018).

Veel voorkomende gezondheidsproblemen bij muizen zijn: tumoren, huidproblemen en luchtwegproblemen. Kwaadaardige tumoren komen vaak voor bij de muis en groeien snel (Licg, 2018).

Huidproblemen bij de muis zijn te herkennen aan: jeuk, kalen plekken, krabben, geïrriteerde huid, schilfers, korstjes en kleine wondjes. Meestal worden deze symptomen veroorzaakt door parasieten als: mijten en luizen (Licg, 2018).

Wanneer een muis last heeft van een verdikking op de staart, dan kan dit veroorzaakt worden door schurftmijt. Deze parasiet kan verwijderd worden, echter zal de huid van de muis gevoelig blijven (Licg, 2018).

De luchtwegen van de muis zijn gevoelig voor kou en tocht. Wanneer de muis luchtwegproblemen heeft zullen de volgende symptomen zich voordoen: sniften, brommen, piepen, hikken of reutelende ademhaling. Als het dier niet behandeld wordt kan er een infectie optreden van de longen met een eventuele dodelijke afloop (Licg, 2018).

Vermagering door gebitsproblemen komt ook voor bij muizen. De tanden en kiezen sluiten bij gebitsproblemen niet goed op elkaar aan en slijten hierdoor niet goed af tijdens het knagen. Door het scheef groeien van de tanden is het dier niet in staat goed te kunnen eten. Een ander symptoom bij gebitsproblemen is kwijlen (Licg, 2018).

Wacht niet te lang met het inroepen van een dierenarts bij gezondheidsproblemen. Muizen zijn zeer kwetsbaar met gezondheidsproblemen (Licg, 2018).

Hamster

Als de vacht van een hamster glanzend is, het dier een levendige uitstraling heeft, heldere en droge ogen, de nagels niet te lang zijn en het dier een rustige en regelmatige ademhaling heeft is het dier gezond. Hamsters zullen niet snel ziek worden, maar als opgemerkt wordt dat het dier sloom of apathisch is dan bestaat de kans dat het dier ziek is. Andere symptomen van een zieke hamster zijn: vermagering, opgetrokken rug, doffe vacht, veel drinken en diarree (Licg, 2017).

Bij een hamster is het lastig te zien of het dier nog wel goed eet en drinkt. Het dier zal ongeacht zijn gezondheid altijd blijven hamsteren (eten verzamelen). Bij een verminderde gezondheid zal het dier zijn voedsel laten liggen op de plek waar het dier het opgeslagen heeft (Licg, 2017).

De wangzakken van een hamster, die het dier gebruikt om voedsel mee te verzamelen, kunnen verstopt raken. Dit kan gebeuren met bijvoorbeeld synthetische watten, nestmateriaal dat niet verteerd kan worden, maar ook met snacks. Daarnaast kan het ook voorkomen dat een hamster een slecht gebit heeft waardoor het dier niet goed kan kauwen (Licg, 2017).

Door verkeerd of te vochthoudend voedsel kan er diarree optreden bij een hamster. Daarnaast kan het ook ontstaan door een infectie van een bacterie, *Escherichia coli*, in de darmen ("E. coli Infection in Hamsters", z.d.). Bij de infectie van *E. coli* wordt de ziekte "wet tail" genoemd. De ziekte komt voornamelijk voor bij jongen hamsters of hamsters die stress ervaren. Ook kan de ziekte voorkomen na gebruik van antibiotica. Na antibiotica is de darmflora uit balans en kan de *E. coli* naar ongewenste hoeveelheden uitgroeien. Om uitdroging te voorkomen en de bacterie onder controle te krijgen is een snelle behandeling noodzakelijk (Licg, 2017).

Hartklachten kunnen voorkomen bij hamsters die ouder worden. Dit kan optreden vanaf een leeftijd van ongeveer anderhalf jaar oud. Symptomen zijn: snelle ademhaling, sloomheid, slecht eten en het hebben van koude pootjes. Met eventuele medicatie kan een hartprobleem verholpen worden (Licg, 2017).

Diabetes (suikerziekte) kan ook voorkomen bij de hamster. Dit kan erfelijk bepaald zijn, maar ook voeding is een belangrijke factor voor diabetes. Vooral snacks, kwalitatief minder voer en overmatig voeren zal vermeden moeten worden (Licg, 2017).

Ook andere gezondheidsproblemen kunnen voorkomen. Denk hierbij aan gebitsproblemen, verkoudheid en eventueel een infectie van de longen, maar ook verwondingen. Bij twijfel over de gezondheid van een hamster kan er het beste contact gezocht worden met een dierenarts (Licg, 2017).

Gerbil

Als een gerbil gezond is heeft het dier een actieve houding. Het dier zal nieuwsgierig zijn, heeft een glanzende vacht en zal droge ontlasting hebben. Het dier zal goed drinken en blijft goed op gewicht. Als het dier stress ondervindt zal het gevoeliger zijn voor ziektes (Licg, 2018).

Epilepsie is typisch voor de jonge gerbil. Ze ontwikkelen dit op jonge leeftijd. Eventueel spanning en stress kunnen een aanleiding zijn voor een epilepsieaanval. Het dier zal verstarren en zal plat op de bodem van het verblijf liggen. De snorharen kunnen trillen, de ogen knipperen en de oortjes kunnen klapperen. Uiteindelijk zal het dier wat schokken kunnen ervaren door krampachtige spierbewegingen. Een aanval loopt meestal goed af, belangrijk hierbij is dat het dier in zijn eigen verblijf kan bijkomen (Licg, 2018).

Diarree kan ook voorkomen bij de gerbil. Let vooral goed op dat het dier niet te veel groenvoer krijgt. Gerbils komen vanuit nature uit een droge omgeving en zijn het eten van groenvoer niet gewend (Licg, 2018).

Voor gerbils is het belangrijk dat ze goed kunnen knagen. Bij gerbils komt het ook voor dat de tanden en kiezen niet goed op elkaar aansluiten. Hierdoor groeien de tanden en kiezen door en krijgt het dier steeds meer moeite met eten, waardoor vermagering kan optreden. Een ander symptoom van een slecht gebit is kwijlen (Licg, 2018).

Bij mannelijke gerbils is het belangrijk dat de geurklier op de buik regelmatig gecontroleerd wordt. Deze kan namelijk ontsteken als het dier deze niet goed schoon houdt (Licg, 2018).

Veel drinken en veel plassen bij gerbils kan duiden op nieraandoeningen of suikerziekte (Licg, 2018).

Gerbils zijn vaak moeilijk met het koppelen van een groepje dieren. Als de dieren gaan vechten en er wonden ontstaan dan is het raadzaam om een dierenarts te raadplegen. Hierbij is het belangrijk dat het dier warm gehouden wordt (Licg, 2018).

Tyzzer's disease is een besmettelijke ziekte bij gerbils. Het is een infectie die wordt veroorzaakt door *Clostridium piliforme*. Als het dier besmet is geraakt wordt het dier sloom, heeft een ruwe en recht opstaande vacht en zal zich terugtrekken in het verblijf. Daarnaast eet het dier slecht en zal het sterk afvallen. Ook kan er diarree optreden. Als het ziektebeeld snel erkend wordt kan het dier met een snelle behandeling genezen. Als het beeld niet snel herkend wordt kan het dier met enkele dagen al overlijden. De ziekte is voornamelijk gevaarlijk voor dieren met een lage weerstand. Denk hierbij aan jonge, oude en of gestreste dieren. De ziekte wordt verspreid via besmet drinkwater en voer. Ook uitwerpselen van een besmet dier of bodembedekking kunnen de ziekte overbrengen. Een dier dat besmet is zal in quarantaine geplaatst moeten worden en het verblijf en inrichting zal ontsmet moeten worden om de overdracht op de gezonde dieren te voorkomen. Denk hierbij ook om eigen hygiëne. Na het verzorgen van een besmet dier is het noodzaak om eerst goed de handen te wassen voor de gezonde dieren verzorgd dienen te worden. Andere dieren kunnen de ziekte ook krijgen, denk hierbij aan: konijnen, hamsters, cavia's, muizen en ratten. Ieder diersoort heeft een eigen vorm

van *C. piliforme*. De diersoorten onder elkaar zullen zich daardoor niet snel besmetten. Gerbils kunnen wel met veel van deze vormen besmet raken (Licg, 2018).

Als gerbils een algemeen ziektebeeld laten zien, neem dan contact op met een dierenarts. Wel is het raadzaam alle dieren mee te nemen naar de dierenarts als een bezoek noodzakelijk is. Zodra het zieke dier verwijderd wordt uit de groep zal het naderhand niet meer geaccepteerd worden door de overige groepsleden, omdat de dieren elkaar niet meer herkennen (Licg, 2018).

Discussie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: " Welke informatie rondom; welzijn van het dier, wetgeving, financiële middelen en verwachtingen van de consument heeft een ondernemer van een dierspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling nodig om de beslissing te kunnen maken om konijnen en knaagdieren te verkopen? " Dit onderzoek is hoofdzakelijk kwalitatief uitgevoerd.

Wetgeving

Voor het onderzoek naar de wetgeving is gebruik gemaakt van het "Besluit houders van dieren". Binnen deze wet is er uitsluitend gekeken naar de wetgeving die van toepassing is op de verkoop van konijnen en knaagdieren. Daarnaast is er gekeken naar de inspectie en de naleving van de wetgeving. Hier zijn de RVO en de NVWA leidend in. Wanneer een ondernemer zich niet houdt aan de wet kunnen er boetes opgelegd worden door de NVWA.

Consumenten recht is ook beschreven. Hier wordt duidelijk gemaakt hoe de garantie op konijnen en knaagdieren werkt. Voor de consument evenals een ondernemer is het lastig te weten welk recht er geldt voor garantie op konijnen en knaagdieren. Aan de hand van dit beschreven recht wordt er in ieder geval duidelijkheid gegeven aan de ondernemer. De informatie over het consumenten recht is via het LICG verkregen.

Het is voor een ondernemer dus van groot belang om te weten welke wetgeving voor het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren van toepassing is. Wanneer deze dus niet nageleefd wordt kunnen er sancties volgen.

Financiële middelen

De financiële analyse is uitgevoerd bij Intratuin Barneveld, omdat de onderzoeker werkzaam is op de dierenafdeling waren de financiële gegevens gemakkelijk beschikbaar. Wanneer er een financiële analyse uitgevoerd wordt bij een andere dierspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling is het mogelijk dat resultaten kunnen verschillen. Deze verschillen kunnen ontstaan door bijvoorbeeld de grootte van het bedrijf, verschil in kosten, etc. De ondernemer wordt dan ook geadviseerd altijd een financiële analyse uit te (laten) voeren op zijn/haar eigen onderneming.

Bij de uitkomsten van de financiële analyse kan er gesuggereerd worden dat het verkopen van konijnen en knaagdieren leidt tot meer omzet in de voeding en benodigdheden voor konijnen en knaagdieren. De financiële gegevens van de Intratuin vestigingen Nijkerk en Utrecht gaven hier een helder beeld van ten aanzien van Intratuin Barneveld. Tijdens het verkopen van konijnen en knaagdieren wordt er over het algemeen voeding en benodigdheden bij-verkocht. Het dier moet immers ook ergens in huisvest worden en het dier dient eten en drinken tot zijn beschikking te hebben wil het overleven. Het verschil in omzet is te zien in de cijfers van de drie verschillende vestigingen (Intratuin Barneveld, Intratuin Nijkerk en Intratuin Utrecht). Echter kan niet bewezen worden dat dit feitelijk ook zo is. De verschillen in omzet kunnen ook liggen aan andere factoren zoals bijvoorbeeld, de ligging van de vestiging, het personeel en het klantenaantal.

Bij een volgend onderzoek zou onderzocht kunnen worden of een hogere omzet op voeding en benodigdheden voor konijnen en knaagdieren zou kunnen liggen aan de verkoop van konijnen en knaagdieren. Dit kan de ondernemer meer inzicht geven om te kunnen beslissen of de ondernemer konijnen en knaagdieren wil verkopen. Echter betekent dit wel dat er onderzoek gedaan zal moeten worden bij meerdere verschillende dierspeciaalzaken en tuincentra binnen de sector om dit ook daadwerkelijk vast te kunnen stellen.

Consumentengedrag

Voor het onderzoek naar de verwachtingen van de consument zijn er interviews afgenomen bij consumenten die regelmatig een of meerdere dierenpeciaalzaken of tuincentra met een dierenafdeling bezoeken. In totaal zijn er 14 interviews afgenomen. Hieruit kwam naar voren dat er voornamelijk wordt verwacht dat de huisvesting verbeterd wordt, dat dieren in groepen gehuisvest worden en dat er goede voorlichting gegeven wordt over de gezondheid, huisvesting, voeding en verzorging van het dier. Deze uitkomsten werden verwacht, omdat er de laatste jaren steeds kritischer gekeken wordt naar het welzijn van dieren.

De interviews zijn persoonlijk afgenomen. De lezer moet zich er wel van bewust zijn dat de onderzoeker niet getraind is in het afnemen van interviews dit zou dus invloed kunnen hebben op de resultaten. De resultaten zijn desondanks zo objectief mogelijk beschreven. Dit betekent dat de ondernemer het eigen bedrijf hierop kan reflecteren en waar nodig kan verbeteren om zo beter aan de verwachtingen van de consument ten opzichte van dierenwelzijn te kunnen voldoen. Wanneer meerdere ondernemers de eigen onderneming reflecteren, en waar nodig de onderneming hierop aanpassen, en dit kenbaar maakt bij de consument dan kan de perceptie van de consument op de sector in positief opzicht verbeterd worden.

Welzijn- en gezondheidseisen

Om na te gaan welke welzijn- en gezondheidseisen van belang zijn voor het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren binnen een dierenpeciaalzaak of tuincentrum met een dierenafdeling is er literatuuronderzoek verricht. Hierbij is gekeken naar de huisvestingseisen, voeding en veelvoorkomende gezondheidsproblemen bij konijnen, cavia's, ratten, muizen, gerbils en hamsters. In de basis is er gebruik gemaakt van de huisdierbijsluiters die het LICG opgesteld heeft. Daarnaast is er onderzoek gedaan naar wetenschappelijke bronnen. Zo veel mogelijk wetenschappelijke bronnen zijn verwerkt in de resultaten. Echter is gebleken dat het vinden van wetenschappelijke bronnen over de onderwerpen: huisvesting, voeding en veelvoorkomende gezondheidsproblemen moeilijk vindbaar zijn. Dit kan te verklaren zijn door algoritme in de verschillende wetenschappelijke zoekmachines op het internet, maar ook aan onderwerpen waarover nog niks bekend is.

Dit betekent voor de ondernemer dat er eventueel verbeteringen voor het houden van konijnen en knaagdieren doorgevoerd zouden kunnen worden aan de hand van de gegevens die bekend en beschreven zijn. Aan de andere kant betekent dit voor de sector dat er nog meer onderzoek verricht zal moeten worden naar konijnen en knaagdieren in gevangenschap om meer kennis te vergaren. Deze kennis kan vervolgens verder geïmplementeerd worden binnen de sector.

Conclusie en aanbevelingen

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: " Welke informatie rondom; welzijn van het dier, wetgeving, financiële middelen en verwachtingen van de consument heeft een ondernemer van een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling nodig om de beslissing te kunnen maken om konijnen en knaagdieren te verkopen? " Dit onderzoek is hoofdzakelijk kwalitatief uitgevoerd.

Wetgeving

Uit de resultaten is gebleken dat er specifieke wetgeving van toepassing is op het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren. Betreffende artikelen uit het "Besluit houders van dieren" zijn beschreven. Zo dient de onderneming bijvoorbeeld geregistreerd te zijn bij de RVO en dient de ondernemer aan de vakbekwaamheidseisen te voldoen. Wet en regelgeving wordt nageleefd door de NVWA. Wanneer de wetgeving niet nageleefd wordt, kunnen er boetes opgelegd worden door de NVWA.

Het consumenten recht is beschreven vanwege de garantie die geldt op de verkoop van konijnen en knaagdieren. Als een ondernemer in gebreke wordt gesteld dient het dier "herstelt" of vervangen te worden. Wanneer een ondernemer de garantie op een konijn of knaagdier niet naleeft kan er een rechtszaak gestart worden door de consument. Beter is het voor de ondernemer redelijkerwijs met een goede oplossing te komen wanneer de ondernemer in gebreke is gebleven. Voor een ondernemer is het dus van belang alle geldende wetgeving in acht te nemen.

Financiële middelen

Uit een financiële analyse bij Intratuin Barneveld blijkt dat er kosten gemaakt worden voor het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren. Hierbij is rekening gehouden met huisvestingskosten, bank- en financieringskosten, afschrijvingen, etc. Gemaakte kosten voor het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren kunnen niet op tegen de behaalde winst van verkochte konijnen en knaagdieren bij Intratuin Barneveld. Winst uit voeding en benodigdheden voor konijnen en knaagdieren zijn wel toereikend om de kosten te kunnen dekken en er een winst aan over te houden.

Bij de uitkomsten van de financiële analyse kon er gesuggereerd worden dat het verkopen van konijnen en knaagdieren leidt tot meer omzet in de voeding en benodigdheden voor konijnen en knaagdieren. De financiële gegevens van de Intratuin vestigingen Nijkerk en Utrecht gaven hier een helder beeld van ten aanzien van Intratuin Barneveld. Tijdens het verkopen van konijnen en knaagdieren wordt er over het algemeen voeding en benodigdheden bij-verkocht. Het verschil in omzet is te zien in de cijfers van de drie verschillende vestigingen (Intratuin Barneveld, Intratuin Nijkerk en Intratuin Utrecht). Een volgend onderzoek binnen de sector zou kunnen uitsluiten of een hogere omzet op voeding en benodigdheden zou kunnen liggen aan de verkoop van konijnen en knaagdieren.

Consumentengedrag

De uitkomsten van de interviews, die afgenomen zijn onder consumenten die regelmatig een of meerdere dierenspeciaalzaken en/of tuincentra met een dierenafdeling bezoeken, gaven aan dat de consument verwacht dat voornamelijk de huisvesting verbeterd moet worden voor konijnen en knaagdieren. Ook wordt er gesproken over goede voorlichting, gezondheid van de dieren en de algemene kennis van het verkopende personeel ten aanzien van konijnen en knaagdieren.

Welzijn- en gezondheidseisen

Tot slot wijzen de resultaten uit welke welzijn- en gezondheidseisen noodzakelijk zijn voor het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren. Hierbij staat de huisvesting, voeding en veel voorkomende gezondheidsproblemen centraal. Bij huisvesting wordt voornamelijk rekening gehouden met de afmetingen van het verblijf en het houden van soortgenoten wanneer de specifieke soort dit behoeft. Bij voeding wordt er verwacht dat het dier een goed voeding krijgt naar de specifieke behoefte van het. Bij konijnen bijvoorbeeld onbeperkt hooi en een beperkte hoeveelheid brok. Daarnaast worden gezondheidsproblemen beschreven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan luchtweg problemen bij muizen en ratten. Van de genoemde gezondheidsproblemen worden ook de maatregelen beschreven die getroffen dienen te worden om de gezondheidsproblemen te voorkomen.

Beantwoording Hoofdvraag

Wanneer een ondernemer van een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling kan voldoen aan: de wetgeving gericht op het houden en verkopen van dieren, financieel toereikend is om konijnen en knaagdieren te houden en verkopen, de verwachtingen van de consument redelijkerwijs kan volbrengen om konijnen en knaagdieren te houden, zonder dat het welzijn van het dier geschaad wordt, dan is het verantwoord om konijnen en knaagdieren te verkopen.

Aanbevelingen

Als ondernemer is het verstandig de geldende wetgeving toe te passen op het bedrijf. Hoofdstuk 3, paragraaf 3.1 kan hier meer duidelijk in geven. Een advies aan de ondernemer zou zijn: reflecteer de eigen onderneming op de geldende wet- en regelgeving door bijvoorbeeld gebruik te maken van een checklist. Waar nodig, maak aanpassingen binnen het bedrijf, om te kunnen voldoen aan de wet- en regelgeving.

Voor Intratuin Barneveld is onderzocht welke financiële middelen van toepassing zijn voor de verkoop van konijnen en knaagdieren. Er is uitgerekend of de verkoop van konijnen en knaagdieren haalbaar zijn voor de onderneming. Hieruit blijkt dat het haalbaar is. Voor een andere dierenspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling binnen de sector is het advies: voer een soortgelijke financiële analyse uit op het bedrijf om na te gaan of het verkopen van konijnen en knaagdieren haalbaar is.

Daarnaast zou het voor Intratuin Barneveld of voor een ander soortgelijk bedrijf binnen de sector interessant kunnen zijn een student onderzoek te laten verrichten naar de vraag: is een hogere omzet op dierbenodigdheden voor konijnen en knaagdieren te verwijten aan de verkoop van konijnen en knaagdieren?

Om de verwachting van de consument te kunnen naleven wordt geadviseerd goede voorlichting te geven bij de verkoop van het dier. Ingaande op de gezondheid, huisvesting en verzorging. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de huisdierbijsluiter die het LICG opgesteld heeft, maar er kunnen ook zelf huisdierbijsluiters ontwikkeld worden. Personeel vervult ook een belangrijke rol bij voorlichting. Personeel zal uiteraard moeten voldoen aan de vakbekwaamheidseisen die volgens de wetgeving opgelegd zijn. Daarnaast is het van belang dat personeel op de hoogte blijft van nieuwe feiten betreft konijnen en knaagdieren. Bijscholing zou hier een voorbeeld van kunnen zijn. Daarnaast zou het raadzaam zijn minimaal 2 personeelsleden op de werkvloer aanwezig te laten zijn tijdens de piekmomenten van de winkel. Op deze manier is er altijd iemand aanwezig voor de korte vragen van de klant en iemand voor de klanten die meer voorlichting behoeven.

Ook de gezondheid van de konijnen en knaagdieren dient in orde te zijn. Advies zou zijn: een regelmatige check van een dierenarts, protocollen opstellen binnen de onderneming betreft het verzorgen van de dieren. Bij deze protocollen zouden in ieder geval de voeding, huisvesting en

gezondheid naar voren moeten komen. Ook zou er een protocol opgesteld kunnen worden: hoe te handelen bij een dier dat, achteraf, bij verkoop al aan gezondheidsproblemen heeft geleden. Dit zou van pas kunnen komen wanneer een consument gebruik wil maken van de garantie op een gekocht konijn of knaagdier.

Om het welzijn van konijnen en knaagdieren binnen dierenpeciaalzaken en tuincentra met een dierenafdeling te verbeteren wordt er geadviseerd om te kijken naar de natuurlijke leefomgeving van het dier en deze waar mogelijk toe te passen in het verblijf. Denk hierbij aan genoeg schuilmogelijkheden (ondanks dat de dieren dan minder zichtbaar zijn) en de dieren in ruime verblijven te huisvesten met soortgenoten als de diersoort dit vereist. Echter dient wel de hoeveelheid dieren in de huisvesting beperkt te worden. De consument ziet graag dieren met soortgenoten, maar geen overvolle verblijven. In hoofdstuk 3, paragraaf 4, tabel 4 en 6 worden minimale afmetingen van verblijven weergegeven. Deze zouden nageleefd moeten worden, groter mag altijd. Voor konijnen zouden de gestelde normen van tabel 4 kunnen gelden. Bij hamsters kan er gedacht worden aan 1 dier per verblijf (in verband met het solitaire bestaan van het dier), gerbils ongeveer 4 dieren per verblijf (groepsdier), cavia's 4 dieren per verblijf (groepsdier), ratten 4 dieren per verblijf (groepsdier) en muizen 4 dieren per verblijf (groepsdier). Door minder dieren te houden per verblijf wordt de infectiedruk verlaagd en is er minder kans op gezondheidsproblemen. Daarnaast is het voor de consument prettiger om naar de dieren te kijken wanneer ze genoeg ruimte tot hun beschikking hebben. Ook verrijkmateriaal wordt geadviseerd. Bij verrijking kan er gedacht worden aan manieren om het voedsel voor de dieren zo te verstoppert zodat het natuurlijke foeragegedrag gestimuleerd wordt, maar ook spelmateriaal kan uitkomst bieden.

Bibliografie

Aeres Trainingscentrum Barneveld. (z.d.). Geraadpleegd op 30 mei 2018, van <https://www.aerestraingcentre-barneveld.nl/>

Baarda, B. (2009). *Dit is onderzoek!* (1ste ed.). Groningen/Houten, Nederland: Noordhoff Uitgevers.

Besluit houders van dieren. (2014, 5 juni). Geraadpleegd op 24 april 2018, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0035217/2018-01-01#SlotformulierEnOndertekening>

Brambell, F. W. R. (1965). Report of the Technical committee to enquire into the welfare of animals kept under intensive livestock husbandry systems. Geraadpleegd van <http://library.wur.nl/WebQuery/groenekennis/402257>

Brandão, J., & Mayer, J. (2011). Behavior of rodents with an Emphasis on Enrichment. *Journal of Exotic Pet Medicine*, 20(4), 256-269. Geraadpleegd van [https://www.sciencedirect-com.aeres.idm.oclc.org/science/article/pii/S1557506311001704#!](https://www.sciencedirect.com/aeres.idm.oclc.org/science/article/pii/S1557506311001704#!)

Broom, D. M.; Johnson, K. G. (1993). *Stress and animal welfare*. London, Springer Netherlands.

Buseth, M.E., & Saunders, R. (2014). *Rabbit behavior, health and care*. Wallingford, UK: CABI Publishing

De Boer, E. J. (z.d.). Konijn. Geraadpleegd op 20 juni 2018, van <http://www.dierenkliniekwilhelminapark.nl/>

Dibevo (2014). *De toekomst van de handel in dieren*. Gedownload op 10 april 2017, van <https://www.dibevo.nl/nieuws/de-toekomst-van-de-handel-in-dieren>

Dibevo (2015). *Dierbaar – Norm Groot- en detailhandel in gezelschapsdieren*. Gedownload op 24 juni 2018, van <https://dibevo.nl/kenniscentrum/3-stap-voor-stap-naar-het-dierbaar-keurmerk>

Dibevo (2017). Op weg naar happy konijnen: winkel & dierwelzijn. Gedownload op 19 juni 2018, van <http://library.wur.nl/WebQuery/groenekennis/2231504>

Dibevo (2018). *Consument nog te vaak onwetend over juiste verzorging van zijn huisdier*. Gedownload op 24 april 2018, van <https://dibevo.nl/pers/consument-nog-te-vaak-onwetend-over-juiste-verzorging-van-zijn-huisdier>

E. coli Infection in Hamsters. (z.d.). Geraadpleegd op 26 juni 2018, van https://www.petmd.com/exotic/conditions/digestive/c_ex_hm_escherichia_coli_infection

Fashion, Sport & Lifestyle cao. (z.d.). Geraadpleegd op 30 mei 2018, van <https://www.fnv.nl/sector-en-cao/alle-sectoren/handel/fashion/caofashion/>

Floyd, K., Freling, R., Alhoqail, S., Young Cho, H., & Freling, T. (2014). How Online Product Reviews Affect Retail Sales: A Meta-analysis. *Journal of Retailing*, 90(2), 217-232. Geraadpleegd van <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022435914000293#!>

Has Hogeschool, Universiteit Utrecht (2015). *Feiten & Cijfers Gezelschapsdierensector 2015*. Gedownload op 6 april 2017, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/11/03/feiten-cijfers-gezelschapsdierensector-2015>

Hervij, S. (z.d.). *Waarom je beter geen dieren in een dierenwinkel kunt kopen*. Geraadpleegd op 2 mei 2018, van <http://www.ikwilcavias.nl/waarom-geen-dierenwinkel/>

Hoofdbedrijfshap Detailhandel. (2007, januari). Dierenspeciaalzaken. Hoofdbedrijfshap Detailhandel, 2007(1), 69. Geraadpleegd van <http://edepot.wur.nl/108932>

Hopster, H., Polet, J., & Rothuizen, J. (2013). Eindrapportage van het onderzoeksprogramma welzijn gezelschapsdieren. Geraadpleegd van <http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/276903>

Impulsaankopen veroorzaken dierenleed. (z.d.). Geraadpleegd op 29 mei 2018, van <https://www.sophia-vereeniging.nl/huisdierenoverschot/stopdehuisdierenhandel/>

Intratuin Barneveld (2018). *Kostprijsberekening*. Beschikbaar gesteld op 26 juni 2018.

Intratuin Barneveld (2018). *Omzet draaitabel Intratuin Barneveld, Nijkerk en Utrecht*. Beschikbaar gesteld op 26 juni 2018.

Licg (2017). Licg huisdierenbijsluiter: cavia. Gedownload op 24 juni 2018, van <https://www.licg.nl/konijnen-en-knaagdieren/cavia/>

Licg (2017). Licg huisdierenbijsluiter: hamster. Gedownload op 24 juni 2018, van <https://www.licg.nl/konijnen-en-knaagdieren/hamster/>

Licg (2018). Licg huisdierenbijsluiter: konijn. Gedownload op 19 juni 2018, van <https://www.licg.nl/konijnen-en-knaagdieren/konijn/>

Licg (2018). Licg huisdierenbijsluiter: Mongoolse gerbil. Gedownload op 24 juni 2018, van <https://www.licg.nl/konijnen-en-knaagdieren/mongoolse-gerbil/>

Licg (2018). Licg huisdierenbijsluiter: muis. Gedownload op 24 juni 2018, van <https://www.licg.nl/konijnen-en-knaagdieren/muis/>

Licg (2018). Licg huisdierenbijsluiter: rat. Gedownload op 24 juni 2018, van <https://www.licg.nl/konijnen-en-knaagdieren/rat/>

NVWA. (z.d.). Geraadpleegd op 30 mei 2018, van <https://www.nvwa.nl/>

Overgaauw, P. A. M., Van Avermaete, K. H. A., Mertens, C. A. R. M., Meijer, M., & Schoemaker, N. J. (2017). *Prevalence and zoonotic risks of trichophyton mentagrophytes and cheyletiella spp. In guinea pigs and rabbits in dutch pet shops*. Geraadpleegd van <http://www.sciencedirect-com.aeres.idm.oclc.org/science/article/pii/S0378113517306028>

Poggiagliolmi, S., Crowell-Davis, S. L., Alworth, L. C., & Harvey, S. B. (2011). Environmental enrichment of New Zealand White rabbits living in laboratory cages. *Journal of Veterinary Behaviour: Clinical Applications and Research*, 6(6), 343-350. Geraadpleegd van <https://www.sciencedirect-com.aeres.idm.oclc.org/science/article/pii/S1558787810002479>

Prebble, J. L., Langford, F. M., Shaw, D. J., & Meredith, A. L. (2015). The effect of four different feeding regimes on rabbit behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*, 169, 86-92. Geraadpleegd van <https://www.sciencedirect-com.aeres.idm.oclc.org/science/article/pii/S016815911500146X>

Risicogroepen. (2011, 22 december). Geraadpleegd op 20 juni 2018, van https://www.rivm.nl/Onderwerpen/Z/Ziek_door_dier/Risicogroepen

RVO. (z.d.) Geraadpleegd op 8 juni 2018, van <https://www.rvo.nl/>

Szendrő, K., Szendrő, Z. S., Matics, Z. S., Dalle Zotte, A., Odermatt, M., Radnai, I., & Gerencsér, Z. S. (2015). Effect of genotype, housing system and hay supplementation on performance and ear lesions of growing rabbits. *Livestock Science*, 174, 105-112. Geraadpleegd van <https://www.sciencedirect-com.aeres.idm.oclc.org/science/article/pii/S1871141315000475#!>

Van Esch, E. (2016). *Dieren in de uitverkoop*. Universiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde [etc.]. Geraadpleegd van <https://utrechtstad.partijvoordedieren.nl/data/filers/2016/10/20161013manifest-514a85ec.pdf>

Vinke, C. M., van Eijk, I. A. & Boissevain, I. (2011). *Inventarisatie en prioritering van welzijnsproblemen binnen de sector bijzondere dieren*. Universiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde, Department Dier in Wetenschap & Maatschappij. Gedownload op 6 april 2017, van <http://edepot.wur.nl/200427>

Zielig konijn in dierenwinkel. (2018, 5 juli). Geraadpleegd op 29 mei 2018, van <https://www.bunnybunch.nl/forums/topic/82078-zielig-konijn-in-dierenwinkel/?tab=comments#-2016548>

Bijlagen

Bijlage 1

6 juni - In gesprek met Dibevo secretaris Henk van Houwelingen

Meneer van Houwelingen maakt zich samen met andere Dibevo medewerkers sterk voor de branche. Denk hierbij aan fokkers, dierenpeciaalzaken, tuincentra met een dierenafdeling, asiel/pensions en kennels, etc.

Wij kwamen daar met de vraag hoe wij in de toekomst onze dierenafdeling kunnen gaan zien. Is dit met dieren of zonder dieren. Moet hier een andere invulling aan gegeven worden of juist niet. Welke mogelijkheden zijn er. Wat te doen met de perceptie van de klant, die is nogal sterk veranderd vergeleken met 10 jaar geleden.

Dibevo geeft aan dat ze deze vraag vaker krijgen. Er spelen veel vragen bij de ondernemer, omdat er steeds kritischer gekeken wordt naar het welzijn van de dieren door bijvoorbeeld de consument, maar ook opvangcentra.

Duidelijk bleek dat de keus uiteraard bij ons ligt, maar dat ze wel van mening zijn dat dieren uiteindelijk je kracht zijn. Dieren trekken de klant naar de afdeling en zo neemt de consument toch wellicht iets mee vanuit het schap. Ze krijgen een binding met de dieren en blijven daarom graag komen. Wel is het zo dat de dieren niet per definitie altijd verkocht moeten worden. Zo zegt de secretaris dat er ook op een andere wijze gewerkt kan worden. Denk bijvoorbeeld aan een samenwerking met een opvang of "eigen dieren" met daarbij de mogelijkheid om bijvoorbeeld te knuffelen of een stukje educatie. Dat stukje educatie zou je bijvoorbeeld goed kunnen neerzetten door de "eigen" dieren weg te zetten in de meest ideale huisvestingsvorm van het dier. Denk hierbij aan natuurlijke schuil mogelijkheden, genoeg ruimte naargelang het dier, de juiste voeding, dan wel een maatje of juist solitair. Daarnaast kunnen hier educatie borden bij geplaatst worden met informatie over desbetreffend dier. Zo zet je een goed voorbeeld neer naar de consument.

Ook is er gesproken over de perceptie van de klant ten aanzien van het dier in de verkoop. Er gaat een hoop emotionele waarde in de dieren zitten en conclusies zijn snel gemaakt. Zo is er gesproken over het feit dat wij met de afdeling "Dierbaar" gecertificeerd zijn sinds een jaar, maar dat we merken dat het voor de klant nog niet echt een toegevoegde waarde oplevert. De klant is namelijk niet bekend met het begrip "dierbaar". Wij hebben aangegeven dat het meer kenbaar gemaakt mag worden bij de klant door bijvoorbeeld een vergelijkbare mediacampagne als "happy konijn". Hier is namelijk wel veel positieve reactie op gekomen. Echter was daar geen budget voor. Het blijft erg lastig om met de perceptie van de klant om te gaan. Nu gaan we het gesprek met de klant aan als we opvangen dat er wat negativiteit wordt uitgesproken over het houden van de dieren voor verkoop. Wij leggen uit hoe bepaalde zaken in elkaar steken en zijn hier zo transparant mogelijk in. Meestal zie je dan ook dan de mening van de klant wordt bijgesteld, omdat ze het nu van een andere kant bekijken en het dan wel duidelijkheid schept. De secretaris van Dibevo geeft aan dat we dat goed doen en dat we dat juist moeten volhouden. Wel hebben wij aangegeven dat het soms wel voelt alsof je jezelf/afdeling constant aan het verdedigen bent en dat het om die reden wel fijn zou zijn als je op dat vlak meer ondersteuning krijgt van de brancheorganisatie.

Verder kwamen er niet heel sterke conclusies naar voren betreft onze vraag stukken. Daar zullen we vooral zelf mee aan de slag moeten.

Bijlage 2

Interview consument

Met welk consumentengedrag dient de ondernemer van een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling rekening te houden?

1. Stel: u heeft een eigen winkel waar u konijnen en knaagdieren verkoopt. Hoe zou u de dieren dan willen huisvesten, met het oog op het welzijn van de dieren?
.....
2. Welke welzijnsaspecten zouden verbeterd kunnen worden bij het houden en verkopen van konijnen en knaagdieren in een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met dierenafdeling?
.....
3. Zijn er extra verzorgingscriteria te bedenken voor konijnen en knaagdieren die verkocht worden in een dierenspeciaalzaak of tuincentrum met een dierenafdeling?
.....
4. Wat verwacht u van een dierenspeciaalzaak wanneer u een konijn of knaagdier koopt?
.....
5. Wat verwacht u van een ondernemer wanneer blijkt dat het dier dat u gekocht heeft aan gezondheidsproblemen lijdt?
.....

Het welzijn van dieren wordt vaak gemeten aan de hand van de 'vijf vrijheden'. Dit zijn:

- Dieren zijn vrij van honger en dorst. Ze hebben gemakkelijk toegang tot vers water en een adequaat rantsoen.
 - Dieren zijn vrij van ongemak, ze hebben een geschikte leefomgeving inclusief onderdak en een comfortabele rustplaats.
 - Dieren zijn vrij van pijn, verwondingen en ziekte. Er is sprake van preventie en een snelle diagnose en behandeling.
 - Dieren zijn vrij van angst en stress. Er is zorg voor voorwaarden en behandelingen die geestelijk lijden voorkomen.
 - Dieren zijn vrij om normaal gedrag te vertonen. Ze hebben voldoende ruimte, goede voorzieningen en gezelschap van soortgenoten.
6. Als u de "vijf vrijheden" gehoord heeft wat zou u dan willen zien in een winkel waar konijnen en knaagdieren verkocht worden?
.....

Bijlage 3

Tabel 7 Kostprijsberekening Intratuin Barneveld

Vierkante meters dier		28	
	Cijfers 2017		Kosten per vierkante meter per jaar
Huisvesting	762.557		82,89
Investerings/onderhoud/dierenarts/inrichting huisvesting	28.000		3,04
Afschrijving	58.000		6,30
Bank- en financieringskosten	59.873		6,51
Loonkosten dieraft.	77.616		8,44
Totaal kosten per vierkante meter			107,18
Door te belasten op dieraftdeling	28		3001,01
Opleidingen	3	845	2535,00
Totale kosten per jaar			5536,01

Bijlage 4

Tabel 8 Omzet Intratuin Barneveld 2017

Omzet 2017			
	Kolom labels		
	Intratuin Barneveld		
Rij label	Omzet	Inkoop	Winst.
DIERENBENODIGDHEDEN	335.456,77	194.696,98	140.759,79
<i>Buitendier huizen, nestkasten, silo etc.</i>	41.831,20	22.817,27	19.013,93
<i>Dierenmanden en kooien universeel</i>	28.916,61	18.113,28	10.803,33
<i>Dierenspeelgoed universeel</i>	5.741,04	3.593,62	2.147,42
<i>Honden</i>	66.750,16	41.360,44	25.389,72
<i>Katten</i>	56.797,61	38.481,77	18.315,84
<i>Knaagdieren</i>	25.070,03	14.000,52	11.069,51
GEBR. DE BOON B.V.	5.672,24	2.690,21	2.982,03
MALANICO B.V.	4.445,34	2.727,91	1.717,43
HUDIVO BV	4.007,19	2.209,56	1.797,63
FERPLAST BENELUX B.V.	3.440,08	2.514,36	925,72
MICHAELS VOGEL & DIERENHANDEL	3.173,40	1.922,25	1.251,15
CAVIA	568,82	314,50	254,32
GERBIL	275,10	203,00	72,10
GOUDHAMSTER	193,67	112,00	81,67
KONIJN	1.467,52	845,50	622,02
MUIS	48,62	28,50	20,12
RAT	216,48	189,00	27,48
RUSSISCHE DWERGHAMSTER	342,36	196,00	146,36
VOERMUIS	60,83	33,75	27,08
NATURES BEST B.V.	2.694,89	1.109,93	1.584,96
BEEZTEES / VAN RIEL DISTRIPET	1.636,89	826,30	810,59
DIERENGROOTHANDEL OVERBEEK			0,00
HANGOORKONIJN GEËNT			0,00
INTRATUIN LEIDSCHER RIJN	0,00	0,00	0,00
Overige dierenbenodigdheden	6.860,29	3.728,28	3.132,01
Reptielen			0,00
Verzorgings- en geneesmiddelen	36.557,76	20.188,96	16.368,80
Vissen (tropisch en vijvervis)	59.497,11	28.477,71	31.019,40
Voeder- en drinkbakken	4.659,45	2.466,92	2.192,53
Vogels	2.775,51	1.468,21	1.307,30
DIERENVOEDING	354.409,54	240.070,79	114.338,75
<i>Buitendier, zomer en wintervoer</i>	42.425,60	20.561,41	21.864,19
<i>Dierenvoeding Overig</i>	4.479,64	2.663,71	1.815,93
<i>Honden</i>	179.778,32	129.580,28	50.198,04
<i>Katten</i>	56.511,06	48.858,56	7.652,50

Knaagdieren	32.439,16	17.943,21	14.495,95
MALANICO B.V.	13.997,05	8.784,68	5.212,37
NATURES BEST B.V.	6.129,90	2.517,81	3.612,09
JAAP KOOPMAN DIERVOEDING B.V.	5.350,97	2.926,95	2.424,02
VITAKRAFT NEDERLAND B.V.	3.636,17	1.835,52	1.800,65
LAROY GROUP N.V.	1.568,23	1.011,38	556,85
GEBR. DE BOON B.V.	1.373,43	677,23	696,20
FERPLAST BENELUX B.V.	148,86	70,43	78,43
BEEZTEES / VAN RIEL DISTRIPET	140,69	70,43	70,26
ESSCHERT DESIGN B.V.	89,74	46,40	43,34
PLENTY GIFTS	4,12	2,38	1,74
CJ WILDBIRD FOODS			0,00
Reptielen	132,49	56,78	75,71
Vissen	33.058,91	17.390,75	15.668,16
Vogels	5.584,36	3.016,09	2.568,27
Eindtotaal	689.866,31	434.767,77	255.098,54

Bijlage 5

Tabel 9 Ordening in informatie-eenheden

Nummer	Label	Tekst
1.1.1	Huisvesting	Ruime omgeving, eten en drinken, met beschutting en uiteraard een schoon hok.
1.1.2	Huisvesting	Samen met een soortgenoot
1.1.3	Huisvesting	Mannelijke en vrouwelijke dieren gescheiden
1.1.4	Welzijn	Welzijn is belangrijker dan verkoop
1.1.5		Bij de verkoop van toebehoren voor de dieren wel commercieel denken.
1.2.1	Huisvesting	Meer ruimte voor de dieren.
1.3.1	Algemene kennis	Kennis van de verkoper, dit is belangrijk voor het dierwelzijn.
1.3.2	Verzorgen	De dieren aandacht geven.
1.4.1	Algemene kennis	Kennis van de verkoper over het dier.
1.4.2	Gezondheid	Informatie over de gezondheid van het dier.
1.4.3		Papieren.
1.4.4	Voorlichting	Goed advies met betrekking tot voedsel en huisvesting.
1.4.5	Voorlichting	Dat de verkoper ook "nee" verkoopt.
1.4.6	Vergoeding	Dat de ondernemer ook een beest terugneemt, als blijkt dat de aankoop toch een impuls bleek te zijn.
1.5.1	Gezondheid	Dat het dier op voorhand gezond is verklaard door een aangesloten dierenarts.
1.5.2	Vergoeding	Dat ze het dier terugnemen en behandelen.
1.5.3	Vergoeding	Dat de klant schadeloosgesteld wordt.
1.6.1		Stress kan niet beoordeeld worden als leek.
1.6.2	Welzijn	Bij het zien van voeding, water, ruimte en soortgenoten geeft dat wel vertrouwen.

2.1.1	Huisvesting	Ruim verblijf, met meerdere dieren samen, goede voeding en geen tocht.
2.2.1	Huisvesting	De hokken moeten groter, want te klein is zielig.
2.2.2	Huisvesting	Te weinig bewegingsruimte.
2.2.3	Huisvesting	Meer schuilmogelijkheden.
2.3.1	Verzorgen	Meer persoonlijke aandacht voor de dieren.
2.3.2	Verzorgen	Beter naar persoonlijke hygiëne kijken, specifiek bij langharige dieren.
2.4.1	Voorlichting	Goede voorlichting.
2.4.2	Voorlichting	Behoeden voor een impulsaankoop.
2.4.3	Voorlichting	Adviseren meerdere dieren bij elkaar te plaatsen vanwege sociaalgedrag.
2.5.1	Vergoeding	Binnen 2 weken een compensatie.
2.5.2	Vergoeding	Als de dierenarts ondervindt dat het door nalatenschap van de dierenspecialzaak komt, een compensatie.
2.5.3	Vergoeding	Bij overlijden van het dier, een nieuw dier of de waarde van een nieuw dier.
2.5.4	Vergoeding	Bij dierenarts kosten een compensatie.
2.6.1	Huisvesting	Genoeg ruimte.
2.6.2	Voeding	Genoeg eten.
2.6.3	Gezondheid	Geen wonden.
3.1.1	Huisvesting	Voldoende ruimte bieden, soms zie je relatief veel dieren op een klein oppervlak.
3.1.2	Huisvesting	Een hok moet minstens 1 huisje en 1 speeltje bevatten; oftewel: uitdaging voor de dieren.
3.1.3	Huisvesting	De bodembedekker moet geschikt zijn voor het dier en niet standaard het goedkoopste.
3.1.4		In het geval van muizen moet de bodembedekker bijvoorbeeld ook stofvrij zijn.
3.1.5	Voeding	Ook een paar plukken hooi zullen de meeste knaagdieren blij mee zijn.
3.2.1	Huisvesting	Er zijn dieren die geen uitdaging hebben, daardoor

		bijvoorbeeld telkens omhoogklimmen en weer neervallen en verder niets te doen hebben.
3.2.2	Huisvesting	Investeer in leuke speeltjes die je ook in de winkel verkoopt.
3.2.3		De klant zal zien hoe de dieren genieten en uiteindelijk het huisje of speeltje er zelf ook bij kopen.
3.2.4		Er zijn winkels die alleen de goedkoopste bodembedekker kiezen en deze er ook bij verkopen.
3.2.5	Voorlichting	Geef de klant goed advies en laat dan zelf kiezen of de klant goedkoop of goed voor het dier wil zijn.
3.2.6	Voorlichting	Ook advies over bijvoorbeeld een steen in het verblijf of iets waarop muizen op natuurlijke wijze hun nagels slijten zou fijn zijn.
3.2.7	Huisvesting	Voldoende leefruimte.
3.3.1	Verzorgen	Konijnen moeten geen lange nagels hebben.
3.3.2	Verzorgen	Bekijken per aandoening die zich voordoet.
3.4.1	Voorlichting	Goed advies wat betreft leefruimte die een dier nodig heeft.
3.4.2	Voorlichting	Hoeveel dieren er per vierkante cm bij elkaar kunnen.
3.4.3	Huisvesting	Voldoende keuze uit kooien die geschikt zijn voor de dieren die ze verkopen.
3.4.4		Sommige dierspecialisten verkopen alleen de XL Durabak, terwijl er zoveel meer keuze is.
3.4.5		Je koopt in eerste instantie toch graag alles bij 1 winkel.
3.4.6	Algemene kennis	Expertise op het gebied van het voer wat ze aanbieden.
3.4.7	Voorlichting	De voordelen van complete voerbrokken of het losse voer.
3.4.8	Voorlichting	Hoe je een dier tam krijgt.
3.4.9	Verzorgen	Hoe je een dier moet verzorgen.
3.4.10	Verzorgen	Hoe vaak moet ik het water en de kooi verschonen?

3.4.11	Voorlichting	Advies over welk dier actief en gezond is en welke ik dus het beste kan kiezen.
3.5.1	Vergoeding	Dat er een nieuw dier aangeboden wordt en excuses.
3.5.2	Gezondheid	Dat er geluisterd wordt naar het verhaal en over de symptomen van het dier.
3.5.3	Gezondheid	Dat er ook wat gedaan wordt met het verhaal, ook richting de fokker of de dieren waar het gekochte dier bij in zat.
3.6.1	Huisvesting	Dat dieren vrij zijn van angst en stress.
3.6.2	Huisvesting	Dat de dieren niet om de haverklap uit hun kooi worden gehaald en dat er niet op de raampjes getikt wordt.
3.6.3	Voeding	Dagelijks vers water.
3.6.4	Welzijn	Alle vijf vrijheden zijn belangrijk en zou het mooi zijn als dat als een soort reglement op de dierenafdeling hangt, zodat het ook voor de klant duidelijk is hoe er voor de dieren gezorgd is en wat de stelregel van de dierenspeciaalzaak is.
4.1.1	Huisvesting	Ruim, schoon, verzorgd, voldoende eten, drinken, nachtverblijven, frisse lucht en groepsdieren bij elkaar.
4.2.1	Algemene kennis	Verkopers zouden meer moeten weten over de dieren, zodat ze de klanten goed kunnen informeren en advies geven.
4.2.2	Voorlichting	Klanten moeten een vragen lijst invullen over waarom ze voor het desbetreffende dier kiezen en hoe ze het denken te gaan verzorgen.
4.2.3	Voorlichting	Vooral kleine kinderen moeten leren hoe ze met het desbetreffende dier om moeten gaan.
4.3.1	Huisvesting	De hokken zijn vrij kaal, deze zouden meer aangepast mogen worden aan de behoefte van het dier.

4.3.2	Huisvesting	Kleed de hokken aan met bijvoorbeeld speeltjes en dergelijke.
4.4.1	Gezondheid	Dat het dier gezond en goed verzorgd is.
4.4.2	Voorlichting	Dat er voldoende informatie wordt gegeven over de huisvesting, verzorging, eten en dergelijke.
4.5.1	Vergoeding	Dat de kosten voor de dierenarts vergoed worden.
4.5.2	Vergoeding	Vergoeding voor een nieuw dier.
4.5.3	Gezondheid	Dieren onderzoeken, waarom ze ziek zijn.
4.6.1	Welzijn	Dat alles "vijf vrijheden" worden nageleefd.
4.6.2	Huisvesting	Extra liefde en luxe accommodatie voor de dieren.
5.1.1	Huisvesting	Leefruimte met genoeg ventilatie.
5.1.2	Huisvesting	Genoeg bewegingsvrijheid voor de dieren.
5.1.3	Huisvesting	Een schoon hok.
5.1.4	Huisvesting	Dat ze alles krijgen wat ze nodig hebben bijvoorbeeld aandacht, goed voer en speeltjes.
5.2.1	Voorlichting	Dat je als klant de juiste informatie mee krijgt bij het kopen van een dier.
5.2.2	Voorlichting	Vooraf extra aandachtspunten zoals wat het dier het beste kan eten en wat voor huisvesting het beste is.
5.2.3	Voorlichting	Desnoods een folder of printje waar de belangrijke punten in staan.
5.3.1		Dierenwinkels verkopen voer wat niet aan te raden is voor een konijn. Bijvoorbeeld mengvoer.
5.3.2		Op die manier blijf je het in gang houden en denkt de klant dat het wel goed voer is.
5.3.3		Alles wat in de dierenwinkel verteld en verkocht wordt ziet de klant als goed.
5.3.4		Ook de lik stenen en de ronde vissenkommen bijvoorbeeld.

5.3.5		Als de winkel al niet het goede voorbeeld geeft dan kun je het ook niet verwachten van de klant.
5.4.1	Gezondheid	Dat je een gezond dier mee krijgt.
5.4.2	Voorlichting	Genoeg informatie mee hebt gekregen wat je nodig hebt om het dier het beste te kunnen verzorgen.
5.5.1	Service	Dat de klant serieus wordt genomen en het probleem wordt opgelost.
5.5.2		Dat uiteindelijk de klant tevreden is en weer terug wilt komen.
5.5.3		Belangrijkste dat het dier weer beter wordt natuurlijk.
5.6.1	Welzijn	Dat de winkel aan alle vijf vrijheden voldoet.
6.1.1	Huisvesting	Zoveel mogelijk natuurlijk, ruime hokken.
6.2.1		De meeste dierenspecialisten houden al veel rekening met de dieren en hebben mooie hokken.
6.3.1	Voorlichting	Goede tekst en uitleg (ook op schrift) geven bij aanschaf.
6.3.2	Voorlichting	Zeker ook de leeftijd benoemen van hoe oud het dier kan worden.
6.4.1	Gezondheid	Dat er een gezond dier wordt verkocht.
6.5.1	Service	Een goede service.
6.5.2		Een levend dier kan een week na verkoop ook iets oplopen.
6.5.3	Voorlichting	Een luisterend oor en advies zou erg fijn zijn.
6.6.1	Welzijn	Alle vijf vrijheden wil ik zien in een winkel.
7.1.1	Huisvesting	De dieren op een natuurlijke manier houden.
7.1.2	Voorlichting	De dieren houden op een manier zodat mensen kunnen zien wat mogelijk is met een konijn of knaagdier.
7.1.3		In de hoop dat de omzet stijgt.
7.2.1	Huisvesting	Dat de temperatuur in de winkel aangenaam blijft voor de dieren.

7.3.1	Wetgeving	Geen dieren verkopen aan iemand die jonger is dan 16.
7.4.1	Gezondheid	Een gezond dier dat goed op gewicht is.
7.4.2	Transport	Een doosje voor transport.
7.5.1	Vergoeding	Maximaal 2 weken garantie op levende have.
7.6.1	Gezondheid	Vrolijke dieren met een glanzende vacht in een ruim hok.
7.6.2	Huisvesting	Met zichtbaar genoeg eten en ruime hoeveelheid water en genoeg afleiding in speeltjes.
7.6.3	Huisvesting	Dat de dieren niet alleen zitten.
8.1.1	Huisvesting	Een oppervlakte met meer konijnen waar ze voldoende ruimte hebben (om elkaar, als het nodig is, ook te ontlopen).
8.1.2	Huisvesting	Liefst buiten op een stukje grond waar de dieren de mogelijkheid hebben om te schuilen, beschut te zitten en voorzien zijn van de basisprincipes: voer, drinken, vrij van leed en stress.
8.2.1	Huisvesting	Huisvesting.
8.2.2	Voeding	Voeding.
8.3.1	Verzorgen	Regelmatig controleren van tandjes, nagels en klitten.
8.4.1	Voorlichting	Goed en deskundig advies.
8.4.2	Voorlichting	De verkoper moet ervan overtuigd zijn dat wat hij overbrengt aan advies richting de klant voldoende is om zonder twijfel het dier te kunnen verkopen met het oog op dierwelzijn.
8.5.1	Vergoeding	Sterk afhankelijk van de situatie.
8.5.2	Vergoeding	Als het probleem ligt bij de verkopende partij dan heeft de klant recht om geld terug te krijgen of (nog beter), het betreffende dier beter te laten maken.
8.5.3	Vergoeding	Door het verkeerd opvolgen van advies waardoor het dier ziek geworden is, dan ligt het probleem bij de eigenaar.

8.5.4	Vergoeding	Het is oneerlijk een ondernemer op te laten draaien voor dierenartskosten.
8.6.1	Welzijn	Dat een winkel voldoet aan al de vijf vrijheden.
9.1.1	Voorlichting	De dieren zo houden dat de koper het goede voorbeeld ziet.
9.1.2	Huisvesting	Met voldoende ruimte, eten en drinken, verstopplekjes en speelplekjes.
9.2.1	Huisvesting	Meer ruimte, natuurlijker ingedeeld.
9.3.1	Huisvesting	Zo natuurlijk mogelijke omgeving.
9.4.1	Voorlichting	Uitgebreide informatie over hoe het dier te verzorgen, wat de minimale eisen zijn om zo'n dier op een voor dat dier prettige manier te houden.
9.4.2	Voorlichting	Wat de kosten per maand zijn als je goed voor het dier zorgt, inclusief dierenarts.
9.5.1	Vergoeding	Meedenken over een oplossing en oorzaak.
9.5.2	Vergoeding	Als het dier al ziek was de kosten behandeling betalen.
9.6.1	Welzijn	Dat aan alle eisen ruim voldaan wordt.
9.6.2	Voorlichting	Uitgebreide informatie over hoe thuis om te gaan met deze dieren.
9.6.3	Voorlichting	Dat het dier geen speelgoed is, maar een levend wezen.
10.1.1	Huisvesting	Bij voorkeur is een (deels) buiten ren, veilig, met voldoende ruimte om zich terug te trekken van overenthousiaste kinderen.
10.1.2	Huisvesting	Afhankelijk van de diersoort in groepsverband.
10.1.3	Voeding	Met vers drinkwater en voedsel.
10.2.1	Huisvesting	Mogelijkheid om zich (ook overdag) terug te trekken.
10.2.2	Huisvesting	Voldoende loop/kruip en graafmogelijkheden.
10.3.1	Huisvesting	Interactie met mensen om het karakter te leren kennen en het dier te laten wennen.
10.4.1	Voorlichting	Goed advies.

10.4.2	Algemene kennis	Juiste kennis van geslacht van te verkopen dieren.
10.4.3	Algemene kennis	Dat de verkopende partij weet waar het dier vandaan komt.
10.4.4	Algemene kennis	Kennis over de gezondheid van het dier.
10.4.5	Voorlichting	Doelvragen om impuls-aankomen te voorkomen.
10.4.6	Voorlichting	Doelvragen over beschikbare huisvesting en doel van aanschaf.
10.5.1	Vergoeding	Aansluiten bij Consumenten recht: Als blijkt dat het een "verborgen gebrek" is dat al bij verkoop aanwezig was, dan zou de ondernemer het dier terug moeten nemen of eventuele medische kosten voor zijn/haar rekening moeten nemen.
10.6.1	Welzijn	De vijf vrijheden zijn minimaal noodzakelijk.
10.6.2	Voorlichting	Informeert de klanten ook waarom de dieren soms niet zichtbaar zijn of zich mogen terugtrekken in een afgesloten ruimte.
10.6.3	Voorlichting	Leg uit waarom konijn niet (altijd) op ooghoogte van kinderen (of zelfs aaihoogte) zitten, dan snappen mensen dit best.
10.6.4	Transport	Verkoop de dieren en laat ze vervoeren op de juiste wijze.
10.6.5	Voorlichting	Zorg voor voldoende informatieoverdracht bij de verkoop en laat koper altijd contact opnemen bij vragen.
11.1.1	Huisvesting	Genoeg ruimte voor de dieren.
11.1.2	Huisvesting	Makkelijk schoon te maken.
11.2.1	Huisvesting	De hokken zijn vrij klein en van glas.
11.2.2	Huisvesting	Te veel onrust voor de dieren.
11.3.1	Gezondheid	De dieren speciaal zaken waar ik kom verzorgen de dieren goed en ze zien er gezond uit.
11.4.1	Gezondheid	Dat het dier gezond is.
11.4.2	Voorlichting	Dat ze goede informatie verstrekken over de verzorging en opvoeding van het dier.

11.5.1	Vergoeding	Ik verwacht dat de ondernemer de kosten die gemaakt zijn vergoed.
11.6.1	Welzijn	Ik zou graag zien dat in alle winkels de criteria worden nagestreefd, wellicht de criteria te verduidelijken over waar een hok aan moet voldoen qua afmeting, etc.
12.1.1	Huisvesting	De dieren huisvesten in een ruim hok, met in ieder geval een soortgenoot.
12.1.2	Huisvesting	Genoeg afleiding voor de dieren en verstoppelken in het hok.
12.2.1	Huisvesting	Bewegingsruimte, vaak zijn de hokken erg klein.
12.2.2	Huisvesting	Dieren zitten vaak alleen terwijl ze behoefte hebben aan gezelschap.
12.2.3	Huisvesting	Vooraf konijnen zouden meer ruimte moeten krijgen om zich te kunnen strekken, dit hebben ze vaak niet.
12.3.1	Verzorging	Dieren met langere vacht moeten regelmatig gekamd worden.
12.3.2	Gezondheid	Hoe zit het met het enten van konijnen?
12.4.1	Voorlichting	Dat er goed advies gegeven wordt of het dier wel bij mij en mijn omgeving past.
12.4.2	Voorlichting	Goede uitleg over benodigde huisvesting, verzorging voor dat het dier mee naar huis mag.
12.5.1	Voorlichting	Advies om gezondheidsproblemen te verhelpen.
12.5.2	Vergoeding	Als blijkt dat het dier als problemen had verwacht ik een tegemoetkoming in de kosten die gemaakt zijn om het dier te behandelen.
12.6.1	Voeding	Dat de dieren voldoende krachtvoer en groenvoer et beschikking hebben en altijd vers drinkwater.
12.6.2	Huisvesting	Ze zouden een ruim hok moeten hebben met

		voldoende plek om zich terug te trekken.
12.6.3	Gezondheid	Konijnen moeten gevaccineerd worden tegen de meest voorkomende ziektes en de gezondheid van de dieren moet goed in de gaten gehouden worden.
12.6.4	Huisvesting	Geen open hokken waar mensen steeds aan de dieren kunnen zitten.
12.6.5	Huisvesting	De dieren moeten knaag- en spelmateriaal ter afleiding hebben en in ieder geval 1 soortgenoot.
13.1.1	Huisvesting	Achterin de winkel met liefst daglicht.
13.2.1	Huisvesting	Daglicht, genoeg ruimte, goede ventilatie en natuurlijke materialen.
13.3.1	Voorlichting	Mensen goed voorlichten.
13.3.2	Algemene kennis	Een logboek bijhouden in de winkel.
13.4.1	Voorlichting	Goede voorlichting.
13.4.2	Vergoeding	Garantie.
13.4.3	Gezondheid	Het dier moet gezond zijn.
13.5.1	Vergoeding	Dat de ondernemer de klant tegemoetkomt en dat het niet vaker gebeurt.
13.6.1	Welzijn	Alle vrijheden leggen een basis voor een goed welzijn.
14.1.1	Huisvesting	Binnen en buitenverblijven (als dit mogelijk is).
14.1.2	Huisvesting	De dieren moeten voldoende ruimte hebben met soortgenoten en afleiding als bijvoorbeeld speelgoed.
14.1.3	Voeding	Onbeperkt hooi.
14.2.1	Huisvesting	Grotere verblijven en niet te veel dieren in 1 verblijf.
14.3.1	Gezondheid	Konijnen moeten geënt zijn.
14.3.2	Gezondheid	De dieren moeten nagekeken zijn door een dierenarts.
14.4.1	Gezondheid	Dieren zijn gezond.
14.4.2	Algemene kennis	De leeftijd klopt.
14.4.3	Algemene kennis	Geslacht klopt.
14.4.4	Gezondheid	Het dier is geënt.
14.5.1	Vergoeding	Dier mag op de kosten van de ondernemer geholpen worden

		of het dier wordt teruggenomen en vergoed.
14.6.1		Niets aan toe te voegen.

Checklist Schriftelijk Rapporteren

Naam:

Klas:

Datum:

Titel verslag:

Nadat je je verslag/rapport hebt gecontroleerd met behulp van deze checklist, voeg je deze toe als bijlage. Zonder de checklist vindt er geen beoordeling plaats.

De beoordelingscriteria die met een * zijn aangegeven, zijn de zogenaamde '*killing points*'. Indien de assessor meer dan vijf '*killing points*' heeft aangekruist, dien je het rapport/verslag op alle onvoldoende onderdelen te verbeteren. Voor de herbeoordeling moet je ook de oude versie inleveren. In het afstudeerwerkstuk zijn geen '*killing points*' toegestaan! **AANVINKEN WAT NIET IN ORDE IS!**

1. Het taalgebruik:

- ☐ Bevat niet meer dan drie grammaticale, spel- en typefouten per duizend woorden*
Bij meer dan drie fouten per duizend woorden is het rapport/verslag afgekeurd!
- ☐ Heeft een adequate interpunctie*
- ☐ Is afgestemd op de gekozen doelgroep (juiste stijl)*
- ☐ Laat een zakelijke en actieve schrijfstijl zien*
- ☐ Bevat geen persoonlijke voornaamwoorden*

2. Het rapport/verslag:

- ☐ Is ingebonden (hard copy)*
- ☐ Is vrij van plagiaat* (zie examenreglement)

3. De omslag:

- ☐ Bevat de titel
- ☐ Vermeldt de auteur(s)

4. De titelpagina/het titelblad:

- ☐ Heeft een specifieke titel*
- ☐ Vermeldt de auteur(s)*
- ☐ Vermeldt de plaats en de datum*
- ☐ Vermeldt de opdrachtgever(s)*

5. Het voorwoord:

- ☐ Bevat de persoonlijke aanleiding tot het schrijven van het rapport/verslag
- ☐ Bevat persoonlijke bedankjes (persoonlijke voornaamwoorden toegestaan)

6. De inhoudsopgave:

- ☐ Vermeldt alle genummerde onderdelen van het rapport/verslag*
- ☐ Vermeldt de samenvatting en de bijlage(n)
- ☐ Is overzichtelijk
- ☐ Heeft een correcte paginaverwijzing

7. De samenvatting:

- ☐ Is een verkorte versie van het gehele rapport/verslag

- ☐ Bevat conclusies
- ☐ Bevat geen persoonlijke mening
- ☐ Is gestructureerd
- ☐ Is zakelijk geschreven
- ☐ Staat direct na de inhoudsopgave

8. De inleiding:

- ☐ Is hoofdstuk 1*
 - ☐ Nodigt uit tot lezen
 - ☐ Beschrijft het onderzoekskader*
 - ☐ Beschrijft de probleemstelling*
 - ☐ Vermeldt het doel*
-

- ☐ Geeft informatie over de gevolgde onderzoeksmethode*
- ☐ Geeft kort de inhoud per hoofdstuk van het rapport/verslag weer*

9. De (opmaak van de) kern:

- ☐ Bestaat uit genummerde hoofdstukken, paragrafen en sub paragrafen (maximaal drie niveaus)*
- ☐ Deze zijn verschillend in opmaak*
- ☐ De hoofdstukken en (sub)paragrafen hebben een passende titel
- ☐ Een hoofdstuk beslaat ten minste één pagina
- ☐ Een nieuw hoofdstuk begint op een nieuwe pagina
- ☐ De zinnen lopen door (geen 'enter' binnen een alinea gebruiken)
- ☐ De figuren zijn (door)genummerd en hebben een passende titel*
- ☐ De tabellen zijn (door) genummerd en hebben een passende titel*
- ☐ In de tekst zijn er verwijzingen naar figuren en/of tabellen*
- ☐ De tekst bevat verwijzing naar de desbetreffende bijlage(n)
- ☐ De pagina's zijn genummerd*
- ☐ De pagina's hebben een aantrekkelijke opmaak

10. De discussie:

- ☐ Bevat een vergelijking met relevante literatuur
- ☐ Geeft de valide argumentatie weer
- ☐ Bevat een kritische reflectie op de eigen bevindingen

11. De conclusies en aanbevelingen:

- ☐ De conclusies zijn gebaseerd op relevante feiten
- ☐ De aanbevelingen zijn gebaseerd op relevante feiten
- ☐ Bevatten geen nieuwe informatie*

12. De bronvermelding:

- ☐ In de tekst is conform de geldende APA-normen* (zie intranet)

13. De literatuurlijst:

- ☐ Is opgesteld conform de geldende APA-normen* (zie intranet)

14. De bijlagen:

- ☐ Zijn genummerd
 - ☐ Zijn voorzien van een passende titel
 - ☐ Bevatten geen eigen analyse
-